ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'. | ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1882 | ΑΡΙΘ. 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —Ἐπιθεώρησις τοῦ ἔτους 1881 —H. Taine, ἀκαδημαϊκοῦ: Φιλοσοφία τῆς τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ. —Ἰουλίου Σίμωνος: Ὁ μικρὸς πολίτης. — Ὁ κ. Γαλβάνης ὑπὸ Σ. Ρωσολίμου ἀντελεγχόμενος. —Κρίσεις περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.— Ἀρσενίου Οὐσσαί: Ἡ Ῥαφαέλλα.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1881

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Κατὰ τὸ ἔτος 1881 τὴν Εὐρώπην οὐδεὶς πόλεμος ἐτάραξεν, ἀλλὰ πολλὰ συνέβησαν ἐν τῇ πολιτικῇ, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ δώσωσιν ἀλλοίαν ὄψιν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα. Ἐν Γαλλίᾳ ἐπῆλθε πολιτικὴ κρίσις ἐν τέλει τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸ ἑδώλιον τοῦ πρωθυπουργοῦ ὁ πολὺς Γαμβέττας. Τὸ ὑπουργεῖον Φερρύ, ἀφ' οὗ κατὰ πρῶτον περιώρισε τὸ κληρικόφρον κόμμα, ὠθούμενον ὑπὸ φιλοδοξίας, ἠθέλησεν ὅπως ὁ γαλλικὸς στρατὸς δρέψῃ δάφνας καὶ εὗρε κατάλληλον ἔδαφος τὸ Τυνισιακὸν πεδίον. Αἱ διάφοροι πολιτικαὶ ἀποχρώσεις διὰ παντὸς μέσου κύριον μέλημα εἶχον, ὅπως κατορθώσωσι ν'ἀναβιβάσωσι τὸν Γαμβέτταν εἰς τὴν ἀρχήν, ἵνα ἀποδείξωσιν ὅτι καὶ ὁ δεινὸς οὗτος πολιτευτὴς ἄλλα ἐσκέπτετο καὶ ἔλεγεν ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας καὶ ἄλλα θὰ ἔπραττεν, ἀνερχόμενος εἰς αὐτήν. Τὰ ὑπουργεῖα Βαδιγκτῶνος, Φρεϋσινὲ καὶ Φερρὺ ἦσαν διαβατικά, κύριον δὲ σκοπὸν εἶχον οἱ ἀντίπαλοι τοῦ πρῴην δικτάτορος νὰ πιέσωσιν αὐτόν, ὅπως δεχθῇ τὴν κυβέρνησιν, ἵνα τάχιον καταρρίψωσι τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ καὶ ἀποδείξωσιν αὐτὸν δυνατὸν μὲν εἰς τὸ λέγειν, ἀδύνατον δὲ εἰς τὸ κυβερνᾶν. Τὰς στηνομένας παγίδας διέφυγεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὁ Γαμβέττας, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέστη ἡ ὥρα, ὅπως δεχθῇ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους. Ἡ Γαλλία περιεπλάκη εἰς Τύνιδα καὶ οὐδ' αὐτὴ οἶδε τὰς μέχρι τέλους συνεπείας· ὁ Γαμβέττας ἐδέξατο τὴν ἀρχήν, ἀλλά, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῶν τηλεγραφημάτων, θὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐπίζηλος· τὰς ἀναθεωρήσεις τοῦ Συντάγματος, τὰς ὁποίας ζητεῖ, ἡ Βουλὴ θὰ τῷ ἀρνηθῇ καὶ τότε πίπτει οὗτος κοινοβουλευτικῶς· ἀλλ' ἴσως καὶ οὗτος ἐπιζητεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν πτῶσιν, διὰ νὰ ἀνέλθῃ ἴσως κατόπιν ἰσχυρότερος.

Τὰ τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας πράγματα ἀφῆκε τεθολωμένα τὸ λῆξαν ἔτος· ὄπισθεν τῆς πρώτης κρύπτεται ἡ δευτέρα, ἔχουσα κατακτητικοὺς σκοποὺς ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐποφθαλμιῶσα τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Γερμανὸς ἀρχιγραμματεὺς διαρρήξας τὰς πρὸς τὸ φιλελεύθερον κόμμα σχέσεις του, ἀνέῳξεν εἰς τὸ Βατικανὸν τὰς ἀγκάλας του καὶ συνεμάχησε μετὰ τῶν κληρικῶν. Οἱ φιλελεύθεροι ὀπαδοὶ τοῦ Ῥίχτερ, Λάσκερ, Φόρκεμβεκ καὶ λοιποὶ τῷ ἔστρεψαν τὰ νῶτα καὶ ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν προοδευτικὴν μερίδα, αὐτὸς δέ, τυραννικώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος του, βαδίζει τὴν ὁδόν, τὴν τείνουσαν νὰ περιορίσῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας ἐλευθερίας, ἃς κέκτηται τὸ

γερμανικὸν κράτος. Ἡ στάσις τῆς Γαλλίας ἐξαντλεῖ τὴν Γερμανίαν, οὐδένα ἔχουσαν πόρον καὶ ὅμως εὑρισκομένην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κρατῇ ἐν τοῖς ὅπλοις πολυάριθμον στρατόν, οἱ δὲ δυστυχεῖς Γερμανοί, μὴ εὑρίσκοντες πόρους ζωῆς ἐν τῇ πατρίδι των, κατὰ χιλιάδας μεταναστεύουσιν εἰς Ἀμερικήν, τὴν δευτέραν ταύτην πατρίδα των. Τῆς Αὐστρίας τὰ σχέδια ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν εἰσι γνωστά, ἀλλ' ἤδη καὶ αὕτη ἤρξατο παλαίουσα κατὰ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Σλαύων αὐτῆς ὑπηκόων. Ἡ Ἀγγλία παλαίει κατὰ τῶν Ἰρλανδῶν, ἡ δὲ Ῥωσσία κατὰ τοῦ μηδενισμοῦ. Ὁ Γλάδστων ἐκεῖνο, περὶ οὗ εἶπε πρὸ τοῦ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχήν, τὸ κάτω τὰς χεῖρας, βλέπει τώρα σχεδὸν πραγματοποιούμενον καὶ ἐνισχυόμενον ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γερμανίας δὲν ἀναπαύεται ἐπὶ ῥόδων, ἀπόδειξις δὲ τούτου ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ κατῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν παλαίστραν, νέαν ἐγκαινίσας θεωρίαν διὰ τοῦ λόγου του, ὅτι ὁ βασιλεὺς κυβερνᾷ καὶ βασιλεύει.

Ἀλλὰ πρὸ παντὸς συνετάραξε τὴν δημοσίαν γνώμην τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ δολοφονία τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Αλεξάνδρου τοῦ Β΄. Ὁ ἀκμαῖος αὐτοκράτωρ ῥίπτεται νεκρός, κατακαεὶς ὑπὸ τῶν δολοφόνων σφαιρῶν τῶν μηδενιστῶν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν πάντες ἐνόμιζον ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἠπιότητος ὅπερ κατὰ τῶν ἀνατροπέων τῆς κοινωνίας εἶχεν ἐγκαινίσει ὁ Λώρης Μέλικωφ, ἔμελλε νὰ καρποφορήσῃ. Ἡ πάλη ἐν Ῥωσσίᾳ κατέστη ἀγρία, ἄξιοι δὲ ὄντως θαυμασμοῦ διὰ τὸ θάρρος των οἱ τὰ τεράστια κατὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιχειροῦντες μηδενισταί· δὲν πτοεῖ αὐτοὺς ὁ θάνατος, ἀλλὰ τὰ πάντα σοφίζονται, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸ ποθητὸν αὐτοῖς τέλος· τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἡ σφαῖρα εἶναι ἡ τροφή των καὶ δι' αὐτῶν καὶ μόνων σκοποῦσι νὰ δεσμεύσωσι, διότι ἡ τῶν κυβερνητῶν τυραννία κατήντησεν ἀφόρητος. Ἡ Ῥωσσία ἑπομένως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οὐδὲν εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸν κόσμον, ἐκτὸς τοῦ πτώματος τοῦ δολοφονηθέντος αὐτοκράτορος.

Ἡ Ἰταλία βαρέως φέρουσα τὴν ἀνάμιξιν τῆς Γαλλίας εἰς τὰ τῆς Τύνιδος καραδοκεῖ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ κρίνῃ εὔλογον νὰ πληρώσῃ ἐκείνῃ τὰ ἴσα. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ τυνισιακοῦ ζητήματος, ἕτερον ἀνεφάνη ἐν Ἀφρικῇ, τὸ Αἰγυπτιακόν, ἐντὸς δ' ὀλίγου δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἴδωμεν τὴν Αἴγυπτον ἀνακηρυττομένην εἰς βασίλειον, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πρὸς μεγίστην ζημίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ Τουρκία ἀπώλεσεν ἐν Ἀσίᾳ οὐχὶ εὐκαταφρονήτους χώρας, ἐν Εὐρώπῃ δὲ τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίναν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὰ ἐπικυριαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Ῥωμανίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος οἱ συντηρητικοὶ τῆς Ἀγγλίας ἔθαπτον τὸν Βήκονσφηλδ, οἱ δὲ ἐν Βιέννῃ τὸν Χάϋμερλε· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐκήδευον τὸν λαοπρόβλητον αὐτῶν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας Γκάρφηλδ. Ἐν Γαλλίᾳ ἀπεβίωσεν εἷς τῶν πρώτων αὐτῆς φιλοσόφων ὁ Λιττρέ, ἐν Γερμανίᾳ δὲ εἷς τῶν πρώτων αὐτῆς πολιτειολόγων, ὁ Βλούνσλης.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ πατρὶς ἡμῶν ἐκέρδησεν ἀναιμωτὶ αὔξησιν χώρας, ἂν δὲ οἱ κυβερνῆται ἐκήδοντο μᾶλλον τῶν συμφερόντων αὐτῆς, ἴσως θὰ ἐχαιρετίζομεν ἐλευθέραν τὴν Ἤπειρον, ἐλεύθερον τὸν Ὄλυμπον. Ἀλλὰ τὸ πάθημα ἡμῶν ἐκεῖνο θὰ γείνῃ μάθημα; Εἴθε!

Η· ΤΑΙΝΕ

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΝ ΙΤΑΛΙΑι

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Βλέπετε ὅτι ὁ σπόρος τῶν πλεονεκτημάτων εἶναι πλήρης, καὶ εἰς ἡλῖκον ὕψος ἡ συνεργασία ἀνεβίβασεν αὐτόν. Τὸ ἄστυ ἐργάζεται ὅπως ἐξωραϊσθῇ· σήμερον μὲν ὁλόκληρον, ἑορτάζον τὰς ἀποκρέω ἢ τὴν εἴσοδον ἡγεμόνος· αὔριον δὲ καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος κατὰ συνοικίας, σωματεῖα, ἀδελφότητας ἢ μονάς, παντὸς μικροῦ ὁμίλου παρασυρομένου ὑπὸ τοῦ ζήλου «πλουσιωτέρου τὴν καρδίαν ἢ τὸ ἀργύριον,»[1] δεισιδαίμονος ἅμα καὶ δημοτικοῦ, καὶ φιλοτίμως διακοσμοῦντες τὸ ναΐδιον καὶ τὴν μονὴν αὐτοῦ, τὴν στοὰν καὶ τὸν τόπον τῶν συνελεύσεων, τὰς στολὰς καὶ τὰς σημαίας τῶν ἀγώνων, τὰ ἅρματα καὶ τὰ σήματα τῆς τελετῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ ἀμοιβαία ἅμιλλα ὑπῆρξε δραστηριωτέρα καὶ πάνδημος· οὐδέποτε ἡ ἀτμόσφαιρα, ἐν ᾗ γεννῶνται αἱ γραφικαὶ τέχναι, τοσούτῳ προσφυής· οὐδέποτε ὁ χρόνος καὶ τῶν περιστάσεων ἡ συνδρομὴ εὐνουστέρα. Τὸ σύνολον τῶν περιστάσεων εἶναι μοναδικόν. Φυλή, εὐμοιροῦσα φαντασίας ῥυθμικῆς καὶ συμβολικῆς, ἐξικνεῖται εἰς τὴν νεωτέραν παίδευσιν, τηροῦσα τὰ φεουδαλικὰ ἤθη, συμβιβάζει τὰς ἐνεργητικὰς ῥοπὰς πρὸς τὰς λεπτὰς ἰδέας, σκέπτεται δι' αἰσθητῶν σχημάτων, καὶ ῥιπτομένη εἰς τὸ ἄκρον τῆς εὐφυΐας αὐτῆς διὰ τῆς αὐτομάτου, συμπαθητικῆς ὁρμῆς, ἀποτελουμένη ἐκ μικρῶν ἐλευθέρων ὁμίλων ἐφαπτομένων ἀλλήλων, ἐπινοεῖ τὸ ἰδανικὸν πρωτότυπον, οὗ ἡ σωματικὴ τελειότης δύναται μόνη νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγενῆ εἰδωλολατρείαν, ἣν ἐπαναφέρει πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ζωήν. Ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν ὅρων τούτων ἐξήρτηται ἡ τέχνη, ἥτις εἰκονίζει τὰ σχήματα τοῦ σώματος. Ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν ὅρων τούτων, ἐξήρτηται ἡ μεγάλη γραφική. Ἐφ' ὅσον ἐλλείπει τοῦτο ἢ ἀποσυντίθεται, ἐλλείπει καὶ αὕτη ἢ ἀποσυντίθεται. Δὲν παράγεται, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνο δὲν εἶναι πλῆρες. Ἀλλοιοῦται αὕτη, ὡς ἄρχεται ἀποσυντιθέμενον. Ἠκολούθησε κατὰ βῆμα τὸν σχηματισμόν, τὴν πληρότητα, τὸν διαμελισμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ. Ἔμεινε συμβολικὴ καὶ μυστικὴ μέχρι τέλους τῆς XIV ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τὸ κράτος τῶν θεολογικῶν καὶ χριστιανικῶν ἰδεῶν. Παρέτεινε τὴν συμβολικὴν καὶ μυστικὴν σχολὴν μέχρι τῶν μέσων τῆς XV ἑκατονταετηρίδος[2]) κατὰ τὴν μακρὰν πάλην τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Εὗρεν εἰς τὸ μέσον τῆς XV ἑκατονταετηρίδος θεσπέσιον διερμηνέα, ψυχὴν ἁγίαν προασπιζομένην κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας ὑπὸ τῆς ἐρημίας τοῦ μοναστηρίου. Ἐσπούδασε περὶ τὸ πραγματικὸν καὶ στερεὸν σῶμα ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς XV ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπὶ τῶν βημάτων τῆς γλυπτικῆς, διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς σκηνογραφίας, τῆς μελέτης τῆς ἀνατομίας, τῆς τελειοποιήσεως τοῦ πρωτοτύπου, τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐκμαγείου, τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου, ὅτε εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν, ἡ ἐλάττωσις τῶν πολέμων, ἡ εἰρηνοποίησις τῶν πόλεων, ἡ ἀνάπτυξις τῶν βιομηχανιῶν, ἡ ἐπαύξησις τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐημερίας, ἡ παλινόρθωσις τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἀρχαίων ἰδεῶν ἐπανήγαγον εἰς τὸν παρόντα βίον τοὺς ὀφθαλμούς, ἐστραμμένους ὄντας πρὸς τὸν μέλλοντα βίον καὶ ἀντικατέστησεν τὴν ἐλπίδα τῆς οὐρανίας εὐδαιμονίας διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας. Μετέστη ἐκ τῆς ἀκριβοῦς μιμήσεως εἰς τὴν καλὴν εὕρεσιν, ὅτε εἰς τοὺς χρόνους Λεονάρδου τοῦ Βιγγίου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων καὶ τοῦ Francesco de la Rovere, ἡ καθορισθεῖσα παίδευσις, εὐρύνουσα τὴν διάνοιαν, καὶ τελειοποιοῦσα τὰς ἰδέας, παρήγαγε τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν παρὰ τῇ κλασικῇ παλινορθώσει καὶ τὴν πλήρη εἰδωλολατρείαν πέρα τοῦ ἀμόρφου Ἑλληνισμοῦ. Παρετάθη ἐν Βενετίᾳ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα βραδύτερον ἢ ἀλλαχοῦ, ὡς εἰς ὅασιν, ἀπηλλαγμένην τῶν βαρβάρων, ἐν πόλει ἀνεξαρτήτῳ, ὅπου ἡ ἀνοχὴ διετηρεῖτο ἐνώπιον τοῦ πάπα, ἡ φιλοπατρία ἐνώπιον τῆς Ἱσπανίας, καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἤθη ἐνώπιον τῶν Τούρκων. Ἐμαλθακίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κορρεγίου, καὶ παρήκμασεν ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ὅτε αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ τὰ ἀλεπάλληλα δεινὰ ἔθραυσαν τὰ ἐλατήρια τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ὅτε ἡ λαϊκὴ μοναρχία, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεροκρισία, ἡ ἀκαδημαϊκὴ δοκησισοφία, κατέστησαν κανονικὸν καὶ ἠλάττωσαν τὸν χυμὸν τῆς ἐμφύτου εὑρέσεως, ὅτι τὰ ἤθη περιεβλήθησαν εὐπρεπῆ ὄψιν, τὰ δὲ πνεύματα τύπον αἰσθηματικόν, ὅτε ὁ ζωγράφος, ὅστις ἦν ἀπέριττος βιομήχανος, κατέστη ἐξηυγενισμένος κύριος, ὅτε τὸ ἐργαστήριον καὶ οἱ μαθητευόμενοι ὑπεχώρησαν εἰς τὴν «Ἀκαδημίαν,» ὅτε ὁ ἐλεύθερος καὶ τολμηρὸς καλλιτέχνης, ὅστις παίζων ἔγλυφε τὰς γελωτοποιΐας αὐτοῦ εἰς τὰ δεῖπνα τῆς Τρυέλλης κατέστη αὐλικὸς διπλωμάτης, πεπεισμένος περὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ, τηρητὴς τῆς ἐθιμοτυπίας, ὑπερασπιστὴς τῶν κανόνων, κόλαξ κενόδοξος τῶν ἱεραρχῶν καὶ τῶν μεγάλων. Διὰ τῆς ἀκριβοῦς ταύτης καὶ συνεχοῦς ἀνταποκρίσεως, παρατηρεῖ τις ὅτι ἂν ἡ μεγάλη τέχνη καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα, ἐν ᾧ γεννᾶται, εἰσὶ σύγχρονοι, δὲν συμπίπτουσι κατὰ τύχην, ἀλλ' ἡ δευτέρα σχεδιάζει, ἀναπτύσσει, ὡριμάζει, φθείρει καὶ διαλύει μεθ' ἑαυτῆς τὴν πρώτην διὰ μέσου τῶν συμβεβηκότων τῆς μεγάλης ἀνθρωπίνης ἀκαταστασίας, καὶ τῶν ἀπροσδοκήτων ἐκλάμψεων τῆς προσωπικῆς πρωτοτυπίας. Φέρει ἢ συμπαρασύρει μεθ' ἑαυτῆς τὴν τέχνην, ὡς ἡ

[1]) Ἴδετε ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Andrea del Sarto τὰς περιστάσεις τῶν παραγγελιῶν.

[2]) Ο Beato Angelico.

μᾶλλον ἢ ἧττον μεγάλη ψῦξις, ἀποτίθησι ἢ ἀφαιρεῖ τὴν δρόσον, ὡς τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσθενὲς φῶς τρέφει ἢ φθείρει τὸ πράσινον μέρος τῶν φυτῶν. Ἤθη ἀνάλογα καὶ εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν τελειότερα, παρήγαγον ποτὲ τέχνην ἀνάλογον καὶ τελειοτέραν ἔτι ἐν ταῖς μικραῖς μαχίμοις πόλεσι καὶ τοῖς εὐγενέσι γυμνασίοις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἤθη ἀνάλογα, ἀλλ' εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν ἀτελέστερά πως ἑδραιούμενα, παράγουσιν ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, τέχνην ἀνάλογον καί τοι ἠλλοιωμένην ἢ ἐκκλίνουσαν διὰ τῶν πρωτοτύπων διαθέσεων τῶν φυλῶν, ὅπου μεταφυτεύεται καὶ δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἵνα ἐπανέλθῃ ἐκ νέου ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τέχνη παρομοία πρέπει ἤδη τὸ ῥεῦμα τῶν αἰώνων ν' ἀντικαταστήσῃ πρῶτον παρομοίαν ἀτμόσφαιραν.

ΤΕΛΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Ἡμέραν τινὰ ἠθέλησα νὰ ὑπάγω διὰ νὰ ἐπανίδω τὸν μῦλον τοῦ κυρίου Γερασίμου, ὅστις ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς τὸν πατέρα μου. Εἶχον ἱκανὸν διάστημα νὰ διατρέξω, περίπου τρία τέταρτα τῆς ὥρας· ὁ Ἰωάννης ἦτο μόνος μετ' ἐμοῦ, διότι ὁ πάππος του εἶχε μείνει εἰς τὴν οἰκίαν, δὲν γνωρίζω διὰ ποίαν κατεπείγουσαν ἐργασίαν, ὑποσχεθεὶς νὰ ἔλθῃ πρὸς συνάντησίν μας κατὰ τὴν ἐπάνοδον. Ὁ μῦλος τοῦ Γερασίμου ἔχει τοῦτο τὸ πρωτότυπον, ὅτι ὅταν τις μεταβαίνῃ ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ χωρίου δὲν φαίνεται, διότι κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ καὶ πρὸς τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει κατωφέρειά τις πλήρης ῥοδοδαφνῶν, κομάρων καὶ μυρσινῶν, ἅτινα σκεπάζουσι τὸν μῦλον. Ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸ βάθος αὐτῆς καὶ μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς τὸν μῦλον. Ἄνθρωπός τις ἦτο ἐκεῖ ἐστηριγμένος ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς ἥτις ἦτο κενὴ καὶ ὁ τροχὸς τοῦ μύλου ἀκίνητος· ὁ Ἰωάννης μοὶ εἶπεν ὅτι ἦτο ὁ μυλωθρός, ὅστις ὕψωσε τὴν κεφαλήν, ἀκούσας τὸ ὄνομά του, μὲ ἐχαιρέτισε φιλοφρόνως καὶ μοὶ προσήνεγκε τὰς ὑπηρεσίας του. Τῷ ἀπέτεινα ὀλίγας συνήθεις ἐρωτήσεις, αἵτινες μοὶ ἐπανέφερον παλαιὰς ἀναμνήσεις. Οὐδὲν εἶχε μεταβληθῆ ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν. Ὁ λειμὼν ἦτο πάντοτε χλοερὸς καὶ τελματώδης, τὸ ὕδωρ τοῦ ῥύακος διαυγές. Τῷ εἶπον περὶ τῶν ὡραίων σύκων, ἃ ἐτρώγομεν κατὰ τὸ 1820, καὶ περὶ τῶν λαμπρῶν μήλων καὶ κεράσων, τὰ ὁποῖα μικροὶ ὄντες συνελέγομεν. Ἀλλὰ τῷ λέγω, μόλις ἀναγνωρίζω τὸν ποταμόν. Οὗτος ἄλλοτε ἔρρεεν ἀφθόνως καὶ ἦτο πλήρης ὕδατος μέχρι τῶν ὀχθῶν του, τώρα δὲ βλέπω ὅτι τὸ ὕδωρ εἶνε πολὺ ὀλίγον καὶ μᾶλλον εἶνε ῥύαξ, παρὰ ποταμός, καὶ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ δύναται νὰ ἐργασθῇ μῦλος διὰ τόσου ὀλίγου ὕδατος. Ἔλαβε τότε αὐτὸς τὸν μοχλὸν καὶ ἤνοιξε τὸν καταρράκτην· ὀλίγιστον δὲ νάμα ὕδατος ἔρρευσεν εἰς τὴν παρεμβολὴν καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, ὅστις ἐκινήθη ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον, καὶ εὐθὺς ἐπανέλαβε τὴν ἀκινησίαν του, ἐνῷ τὸ ὕδωρ διωλίσθαινε μεταξὺ τῶν κύκλων τοῦ τροχοῦ.

«Βλέπετε, μοὶ λέγει· δὲν ὑπάρχει πλέον οὔτε ποταμὸς οὔτε μῦλος· ὁ δὲ μυλωθρὸς δὲν ἔχει ἄλλο νὰ κάμῃ παρὰ νὰ λάβῃ τὴν βακτηρίαν του καὶ νὰ ἀπέλθῃ.» Ἐφαίνετο δὲ λυπημένος καὶ ἐξηρεθισμένος ὁμιλῶν τοιουτοτρόπως. «Ἀλλὰ τῷ λέγω, δὲν ἐννοῶ διατί ἐξηράνθη ὁ ποταμός. Διῆλθον διὰ τῆς γεφύρας πρὸ ὀλίγων στιγμῶν καὶ ὑπῆρχεν ἄφθονον ὕδωρ ἐν τῷ ποταμῷ. — Ἀνάβητε ἐπὶ τῆς καπνοδόχης, εἶπεν καὶ παρατηρήσατε ἐκεῖ κάτω, εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ κ. Φωτιάδου.» Τὸ μυστήριον εὐθὺς μοὶ ἀπεκαλύφθη. Εἶχον κατασκευάσει μικροὺς αὐλακας δι' ὧν διωχέτευον τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐποτίζοντο διάφοροι κῆποι.

Μοὶ φαίνεται, τῷ λέγω τότε, ὅτι ὁ μῦλος τοῦ Γερασίμου καὶ ὁ ἀγρὸς ἐκεῖ κάτω ἀνῆκεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος· καὶ ὅτε σᾶς ἐμίσθωσαν τὸν μῦλον, σᾶς παρεχώρησαν καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, ἄλλως ἡ μίσθωσις μύλου μὴ ἔχοντος ἱκανὸν ὕδωρ πρὸς ἐργασίαν ἦτο ἄσκοπος. Ὥστε ἀντὶ νὰ ἀπέλθητε, ἀνάγκη νὰ ἀποταθῆτε πρῶτον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην.

— Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς εἶνε ἀπών, ὁ δὲ ἀναπληρωτής του ὁ πατὴρ Ἠλίας, ὅστις, φαίνεται, θέλει νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ ἀπέλθω, διισχυρίζεται, ὅτι ὑπάρχει ἀρκετὸν ὕδωρ διὰ τὸν μῦλόν μου. — Πῶς τῷ λέγω, καὶ δὲν ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς του; — Μάλιστα, κύριε, σήμερον, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς εἶναι ξηρὸς ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἡμερῶν, ἀλλ' ὅταν κάμνῃ πολλὰς βροχάς, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει συχνάκις, καθὼς γνωρίζετε, τὸ ὕδωρ μὲ ἐξαρκεῖ, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ ἡγουμένου διισχυρίζεται ὅτι εἶνε ἐν τῷ δικαίῳ του, καὶ δὲν εἶνε ὑπόλογος διὰ τὴν ξηρασίαν. Καὶ γινώσκετε, κύριε, τί προκύπτει ἐκ τούτου; ὅτι οἱ πελάται μὲ ἐγκαταλείπουσι μεταβαίνοντες ἀλλαχόσε, καὶ ὅτι σχεδὸν εἶμαι κατεστραμμένος. — Ἀλλ' ἐγὼ ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἐπήγαινον εἰς τὸ δικαστήριον.

Αὐτὸς δὲν μοὶ ἔδωκεν ἀπάντησιν. Περιῆλθον ἔπειτα τὴν οἰκίαν καὶ τὸν ἐπανεῦρον εἰς τὴν θύραν του. Ἐκεῖ εἶδον ὅτι ἡ σύζυγός του καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, αἵτινες καὶ μὲ προσελεσαν νὰ εἰσέλθω. Ὡμίλησα εἰς αὐτὰς πάλιν περὶ δικαστοῦ, ἀλλ' ἡ μυλωθρὸς δὲν ἦτο ἐπίσης διατεθειμένη, ὥστε ὁ σύζυγός της νὰ προστρέξῃ εἰς τὸ δικαστήριον. «Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον» εἶπεν αὕτη. Δὲν ἐπέμεινα εἰς τὴν ἰδέαν μου συλλογισθεὶς ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἄλλος τις λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου δὲν θέλει ὁ μυλωθρὸς νὰ ἔλθῃ εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα πρὸς τὸν ἐνοικιαστήν του. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ μοὶ ἀποτείνῃ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ μας πολλὰς ἐρωτήσεις περὶ τοῦ νόμου, καὶ ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὀχετούς, ἀφοῦ ὁ νόμος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς δικαιοσύνης. «Ὑμεῖς ὁ ἴδιος, ἀνάδοχέ μου, ἔχετε ὁμιλήσει περὶ δικαστοῦ. Ἀναμφιβόλως περὶ τοῦ ἐν τῇ χώρᾳ μας; — Ναί, ἂν ἦνε ὁ κ. Ἰωαννίδης ὅστις εἶνε εἰρηνοδίκης. — Ἂν ἦνε ὁ κ. Ἰωαννίδης! Ἀλλὰ τὸν γνωρίζετε, ἀνάδοχέ μου. Ἦτο εἰς τὸ γεῦμα προχθὲς μαζῆ σας. Εἶνε ὁ καλλίτερος φίλος τοῦ πάππου μου. Ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἡ σκέψις ὅτι καὶ ὁ κ. Ἰωαννίδης εἶνε ἄνθρωπος, ἐστήριξαν ἐν ἐμοὶ ἔτι μᾶλλον τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ μυλωθρὸς δὲν ἦτο ἐλεύθερος τοῦ νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς αὐτόν. Ὡμίλησα ἐν τούτοις περὶ τούτου εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ὅ ε τὸν συνήντησα ἐρχόμενον εἰς προϋπάντησίν μας. «Ἀκριβῶς τώρα εἶνε ὥρα ἀκροάσεως, μοὶ εἶπεν, ἀλλὰ κατόπιν καλοῦμεν εἰς τὸ γεῦμα τὸν κ. Εἰρηνοδίκην καὶ ἐκεῖ συνομιλοῦμεν.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐμέλλομεν νὰ ἀποχωρισθῶμεν, ἰδοὺ καὶ ὁ Εἰρηνοδίκης, ὅστις δὲν ἠθέλησε μὲν νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, ὑπεσχέθη ὅμως νὰ ἔλθῃ μετὰ τὸ γεῦμα, καθ' ὅσον προέκειτο νὰ παραστῇ εἰς οἰκογενειακόν τι συμβούλιον.

Ἦλθε τῳόντι καὶ ἐγὼ εὐθὺς ἔθηκα ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μυλωθροῦ. «Οὐδεὶς μοὶ ὡμίλησε περὶ τούτου,» μοὶ εἶπεν οὗτος· ὁ ἄνθρωπος σας ὤφειλε νὰ κάμῃ τὰ παράπονά του, ἐγὼ δὲν εἶμαι μάντις.»

(Ἕπεται συνέχεια.)

Ο ΚΥΡΙΟΣ Ι. ΓΑΛΒΑΝΗΣ

ὑπὸ

Σ. ΡΟΣΟΛΙΜΟΥ

ΑΝΤΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ

Πρό τινος καιροῦ ὑπέβαλον εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν διατριβὴν ἐπιγραφομένην: «Περὶ τῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας καὶ περὶ τοῦ λεγομένου βλεννορροϊσμοῦ.» Μετὰ τῆς διατριβῆς ταύτης συνῆπτον αἴτησιν, δι' ἧς ἐξητούμην τὴν ὑφηγεσίαν τῶν ἀφροδισίων παθῶν. Ἡ εἰσήγησις τῆς διατριβῆς μου ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Γαλβάνην, ὅστις μετὰ δύο περίπου μῆνας ἀπεπειράθη νὰ ἐπικρίνῃ αὐτὴν ἐν συνεδριάσει τῆς ἰατρικῆς Σχολῆς. Εὐχαρίστως ἤθελον παραδεχθῆ τὰς κρίσεις τοῦ κ. Γ., ἐὰν αὗται δὲν μοὶ ἐφαίνοντο ὅλως ἐναντίαι πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἰατρικῇ γνωστά, οὐδέποτε δ' ἤθελον φροντίσει ν' ἀντεπεξέλθω κατ' αὐτοῦ ἐὰν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἣν ἐσχάτως κατέσχε, δὲν ἀπεδίδετο σημασία τις εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ κριθέντα. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν θέλω ἐξετάσει *μέχρι κεραίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους* τὴν περὶ τοῦ ἔργου μου ἔκθεσιν τοῦ κ. Γαλβάνη.

Ὅπως συστηματικώτερον προβῶ, ὤφειλον νὰ προτάξω συνοπτικὴν περίληψιν τῆς διατριβῆς μου, ἀλλὰ συντομίας χάριν ἀρκοῦμαι ν' ἀναδημοσιεύσω ἐνταῦθα τὸν ἐν αὐτῇ πρόλογόν μου, δι' οὗ καθίστανται γνωσταὶ αἱ θεμελιώδεις, τοὐλάχιστον, ἰδέαι, ἀφ' ὧν ὁρμῶμαι πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς ἐν λόγῳ διατριβῆς.

«Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς διατριβῆς ταύ»της, λέγω ἐν τῷ προλόγῳ, πραγματευόμενος περὶ »τῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας, ὑποστηρίζω τὸ δόγ»μα τῆς μολυσματικότητος τῆς νόσου ταύτης. Ὅπως »δὲ ὑποδείξω τὸ δυσχερὲς τοῦ ἀγῶνος, ὃν ἀνέλαβον »ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσω τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Cullerier: »ἡ περὶ τῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας συζήτησις ὑ»πῆρξε καὶ ἔσεται ἐπὶ πολὺ εἰσέτι δυσκολώτατον »καὶ λίαν ἀμφισβητίσιμον τῆς ἱστορίας τῆς νόσου »ταύτης ζήτημα.»[1] Τὴν αὐτὴν περίπου ἰδέαν ἀπαντᾷ »τις, ὡς γνωστὸν, ἐν παντὶ κλασσικῷ συγγράμματι ἀφροδισιολογίας. — Ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων δείξω »τὴν εἰδικὴν τῆς βλεννορροίας φύσιν, ἐπέμεινα ἐν »τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἐν τῇ παθογενείᾳ τοῦ βλεν»νορροϊσμοῦ. Ἀρκεῖ δὲ νὰ ἀναλογισθῇ τις ὅτι ὑφί»σταται νῦν ἑπτὰ τοὐλάχιστον ὑποθέσεις περὶ τῆς »προσεχοῦς αἰτίας τοῦ βλεννορροϊσμοῦ, ὅπως ἐννοή»σῃ ὅτι ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις

[1]) Περὶ ἀφροδισίων παθῶν, μεταφρ. Σ. Μπαλάνου.

»δὲν εἶναι ἐκ τῶν εὐκολωτέρων. Ἐν ταῖς πλείσταις »τῶν ὑποθέσεων τούτων οὐδαμῶς ἐπιμένω· διότι »κατ' αὐτῶν ἀντετάχθησαν ἄλλοι συγγραφεῖς, ὧν τὰ »ἐπιχειρήματα θεωρῶ ἐπαρκῆ. Ἐμμένω μόνον ἐπὶ »τῶν ἐσχάτως ὑποστηριχθεισῶν θεωριῶν τῆς τοῦ »Fournier καὶ τῆς τοῦ Πανᾶ, καθ' ὧν οὐδεὶς μέ»χρι τοῦδε ἀντετάχθη καὶ ὧν ἡ ἀνασκευὴ ἐνισχύει »κατ' ἀποκλεισμὸν τὸ περὶ τῆς εἰδικῆς φύσεως τῆς »βλεννορροίας δόγμα. — Ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ ἀνα»φέρων τὰς ἐπιπλοκὰς τῆς βλεννορροίας, αἵτινες πε»ριλαμβάνονται ὑπὸ τὸν γενικὸν ὅρον τοῦ *βλεννορ»ροϊσμοῦ* ἐμμένω εἰδικώτερον περὶ τὴν νοσολογικὴν »περιγραφὴν τοῦ βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ. Τὴν »περιγραφὴν τῆς παθήσεως ταύτης μὴ ἐχούσης ἀ»κριβῶς ὡρισμένην θέσιν ἐν τῇ νοσολογίᾳ, ἀπήρτισα »βασισθεὶς ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐσχάτως δημοσιευθεισῶν »κλινικῶν παρατηρήσεων. — Ἐν τῷ τελευταίῳ κε»φαλαίῳ ἐκθέτω ἰδίαν θεραπευτικὴν μέθοδον κατὰ »τῆς ὀξείας βλεννορροίας.

»Συνελόντι δ'εἰπεῖν ἀπεπειράθην κατὰ πάντα τρό»πον ἵνα καταστήσω τὴν διατριβὴν ταύτην ἀνταξίαν »προσοχῆς. Ἐὰν δέ που ἔν τε τῷ παρόντι ἔργῳ ἢ ἀλ«λαχοῦ[1] εὑρίσκῃ τις ὅτι σφάλλομαι ἐν ταῖς ἀτομι»καῖς μου ἰδέαις ἀσμένως ἀναμένω τὴν ὑπ' ἐκείνου »κρίσιν.»

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰς κρίσεις τοῦ κ. Γ. Οὗτος ἀρχόμενος τῆς ἐπικρίσεως τοῦ ἔργου ἡμῶν λέγει: «Τὴν διατριβήν του ὁ κ. Ρ. διαιρεῖ εἰς τρία κεχωρισμένα »κεφάλαια. Περὶ τῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας. Περὶ τοῦ »βλεννορροϊσμοῦ καὶ περὶ θεραπείας. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ »κεφαλαίῳ ἐλάχιστα ἀσχολούμενος περὶ τῶν φυσικῶν, χη»μικῶν ἢ φυσιολογικο-παθολογικῶν ἰδιοτήτων τοῦ βλεν»νορροϊκοῦ πύου, ἰδίως καταγίνεται ν' ἀποδείξῃ τὸ μολυ»σματικὸν τοῦ παθολογικοῦ τούτου προϊόντος, εἰς ὃ ἀπο»δίδει εἰδικότητα ἰδίαν ἀποκαλῶν αὐτὸ πύον εἰδικὸν κα»τακτέον μεταξὺ τῶν ἰῶν (σ. 14). — Καὶ τὴν μὲν μολυ»σματικὴν ἰδιότητα τοῦ βλεννορροϊκοῦ πύου οὐδεὶς τῶν »ἀφροδισιολογων ἀρνεῖται, δὲν ἔχει ὅμως οὕτω καὶ περὶ »τῆς εἰδικότητος τοῦ προϊόντος τούτου, ἣν ἐξ ὁλοκλήρου »ἀπορρίπτουσιν οἱ δοκιμώτεροι τῶν συγγραφέων οἱ περὶ »τὰ νοσήματα ταῦτα ἀσχοληθέντες. Τοῦτο δὲν ἀγνοεῖ βε»βαίως ὁ συγγραφεύς, ἀναφέρει μάλιστα ὀνομαστὶ πολ»λοὺς ἐκ τούτων εἰς διαφόρους σχολὰς καὶ ἐθνικότητας »ἀνήκοντας καταχωρῶν καὶ χωρὶς ὁλόκληρα ἐκ τῶν συγ»γραμμάτων τῶν ἐν αὐτοῖς διασημοτέρων πειρώμενος ν' »ἀνασκευάσῃ αὐτά, ἀλλ' ἡ μέθοδος, ἣν μετεχειρίσθη πρὸς »ἀνασκευὴν τῶν χωρίων τούτων καὶ ἀναρμόδιος εἶναι κατ' »ἐλάχιστα ἐπιστημονικὴ καὶ δυνάμεθα μὲν νὰ εἴπωμεν »ὅτι ζῶμεν σήμερον εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν τὸ Magister di»xit ἢ Magistri dicunt σχετικὴν δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν, »οὐχ' ἧττον ὅπως ἀποφασίσῃ τις νὰ εἴπῃ ἢ νὰ γράψῃ ὅτι »συγγραφεῖς μεταξὺ τῶν πρώτων συγκαταριθμούμενοι κα»κῶς παρετήρησαν ἢ εἰς τὰς κρίσεις αὐτῶν προέβαινον »ὑπὸ θεωρητικῶν μᾶλλον προκαταλήψεων ὁδηγούμενοι »ὀφείλει καὶ πεῖρας οὐ μικρᾶς νὰ εἶναι κάτοχος καὶ πο»λυάριθμα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας του γεγονότα νὰ »προβάλῃ, οὐδέτερον δὲ τούτων ἐδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν »εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα δι' ὃ καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ »τῷ ἀποτείνωμεν τὸ κοινὸν λόγιον nihil affirmat quid »non probat.»

Περὶ τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ἰδιοτήτων τοῦ βλεννορροϊκοῦ πύου οὐχὶ *ἐλάχιστα ἀλλ' οὐδαμῶς* ἠσχολήθην, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι μέχρι τοῦδε ἰδιάζοντες χαρακτῆρες φυσικοὶ ἢ χημικοὶ δὲν ὡρίσθησαν ἐν τῷ πύῳ τούτῳ· ἑπομένως τὸ βλεννορροϊκὸν πύον δὲν διαφέρει ποσῶς τοῦ κοινοῦ φλεγμονώδους κατὰ τὰς ρηθείσας ἰδιότητας. Τούτου δὲ

[1]) Rosolimos. — *Recherches expérimentales sur le choc précordial.* Paris. **1880.** Πειράματα καὶ νέα θεωρία περὶ τῆς καρδιακῆς ὤσεως· ἀνακοινωθέντα τῇ ἰατρικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ τῇ Βιολογικῇ ἑταιρίᾳ τῶν Παρισίων, δημοσιευθέντα δὲ ἐν τῷ Bulletin de l'Académie de médecine de Paris nº. **37, 1880** καὶ ἐν τοῖς Comptes rendus de la société de Biologie nº **21** τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἴδε προσέτι ἀναδημοσίευσιν ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ Tribune médicale nºᵒˢ **645,647, 1881** καὶ ἐν τῷ τόμῳ τοῦ **1880**, ἐν τῇ Révue médicale καὶ τῇ Gazet. des hôpitaux ἐν τοῖς τόμοις τοῦ **1880**. Περίληψιν δὲ ἐν τῷ Progrès médical, ἐν τῷ Journal des connais. méd. ἐν τῇ France médicale, ἐν τῇ Gazette hebd. τῇ Gazette médicale κλ. τοῦ ἔτους **1880**· ἐν τῷ Jahresbericht über die gesamte Medicin περίληψιν ὑπὸ Wirchow καὶ Hirsch, Bd. I. Abth. **2** σ. **229** κλ.

— *Recherches expérimentales sur le premier bruit du cœur.* Paris. **1880.** Νέα πειράματα περὶ τοῦ πρώτου ψόφου τῆς καρδίας· ἀνακοινωθέντα τῇ ἰατρικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ τῇ Βιολογικῇ ἑταιρίᾳ τῶν Παρισίων καὶ δημοσιευθέντα ἐν τῷ Bull. de l'Académie de médecine nº **35, 1880**, ἐν τοῖς Comptes rendus de la société de Biol. nº **24, 1880.** Ὅρα ἀναδημοσίευσιν ἐν τῇ Tribune méd. τόμ. **1880** καὶ nº **665, 1881**, Union méd. nº **18** τοῦ αὐτοῦ ἔτους· περίληψιν δ' ἐν τῷ Jahresbericht ὑπὸ Wirchow. Band. I. Abth. I. σελ. **207**, ἐν τοῖς Smidt's Jahrbücher der gesamten Medicin τόμ. **187**ᵒˢ σ. **309** καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνησθεῖσι περιοδικοῖς τοῦ ἔτους **1880**.

— *Occlusion des orifices auriculo-ventriculaires. Expériences et critique.* Paris. **1881.** Πειράματα καὶ νέα θεωρία ἀνακοινωθέντα τῇ ἰατρικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων. Ἴδε Bull. de l'Acad. τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως τῆς **10**ης Μαΐου **1881** καὶ ἀναδημοσίευσιν ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ Révue médicale nº **20**.

— Περὶ ὄγκων τοῦ μεσοθωρακίου. Διατριβὴ προσαρτηθεῖσα ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συμπληρωθείσῃ ἰατρικῇ Διαγνωστικῇ τοῦ Fenwick. Ἐν Ἀθήναις. **1877.**

— Πλήρης πραγματεία περὶ τῶν ἀφροδισίων παθῶν. Συγγραφὴ ὑπ' ἐκτύπωσιν εἰς τόμους δύο.

τεθέντος πᾶσα περιγραφὴ περὶ πύου ἤθελεν εἶσθαι ἄτοπος ἐν πραγματείᾳ περὶ νοσήματος, οἷον ἡ βλεννόρροια, ἀναγομένου εἰς τὴν εἰδικὴν παθολογίαν. Ἀλλ' ὁ κ. Γ. ἐὰν δὲν ἀγνοῇ ὅτι τὸ βλεννορροϊκὸν πύον δὲν διαφέρει τοῦ κοινοῦ κατὰ τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἰδιότητας, θεωρεῖ ἴσως περιττὴν τὴν γενικὴν παθολογίαν, ἐν ᾗ καὶ μόνῃ γίνεται λόγος, πρὸς ἀποφυγὴν συνεχῶν ἐπαναλήψεων, περὶ πύου ἐν γένει. Παρατηρῶ δὲ ὡς περισσοῦ εἰς τὸν κ. Γ. ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελον ὑπάρχει ἰδιάζουσαι τῷ βλεννορροϊκῷ πύῳ ἰδιότητες, οὐδὲ *τότε* θὰ ἠσχολούμην περὶ αὐτῶν· διότι δὲν πραγματεύομαι περὶ βλεννορροίας ὑπὸ νοσογραφικὴν ἔπ·ψιν, ὅπως *ἐν τῇ συμπτωματολογίᾳ ἢ ἐν τῇ ἀνατομίᾳ* τῆς παθήσεως ταύτης ποιήσωμαι λόγον γενικῶς περὶ τοῦ παθολογικοῦ ταύτης προϊόντος, ἀλλὰ πραγματεύομαι *περὶ τῆς φύσεως ἢ παθογενείας* τῆς βλεννορροίας. Ἐξετάζων λοιπὸν πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς παράγεται αὕτη λαμβάνω ἑπομένως ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν διὰ τοῦ βλεννορροϊκοῦ πύου μολυσμόν· οὕτω δὲ κατ' ἀνάγκην θεωρῶ τὸ πύον τοῦτο, ὡς *παράγοντα ἢ αἴτιον* καὶ οὐχὶ ὡς ἀνατομικὸν προϊόν. Τὸ βλεννορ. πύον *οὐδαμῶς* μάλιστα ἤθελον ἀναφέρει, ἐὰν ἐν τῇ παθογενείᾳ τοῦ ἐν λόγῳ νοσήματος δὲν ἐλογίζετο ὡς αἴτιον ἢ ἓν τῶν αἰτίων αὐτὸ τοῦτο τὸ παθολογικὸν προϊόν· ὡς τοῦτο δὲν λογίζεται ἐπὶ ἄλλου εἴδους νοσημάτων. Ἐὰν λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν τὸ βλεννορροϊκὸν πύον ὡς αἴτιον βλεννορροίας ὤφειλε ν' ἀσχοληθῇ περὶ πασῶν τῶν ἰδιοτήτων τοῦ πύου τούτου, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν λ. χ. ὁ Ricord, Fournier, Langlebert κλ. θεωροῦντες ὡς αἴτιον τῆς βλεννορροίας πρὸς τῷ βλεννορ. πύῳ τὸ αἷμα τῶν ἐμμήνων, τὴν κατάχρησιν τοῦ ζύθου, τοῦ λευκοῦ οἴνου, κλ. ὤφειλον κατὰ τὸν κ. Γ. νὰ ἀσχοληθῶσιν ἐν γένει περὶ ζύθου καὶ περὶ λευκοῦ οἴνου! Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι τοιαύτη μέθοδος περὶ τὸ γράφειν ἤθελεν εἶσθαι καταγέλαστος. Ἀκαταλόγιστος ἄρα ἡ ἀπαίτησις τοῦ αὐτοκλήτου διδασκάλου. — Ἔλεγον ὅτι τὸ βλεννορ. πύον κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ κοινοῦ κατὰ τοὺς φυσικο-χημικοὺς χαρακτῆρας· τοῦτο βεβαίως οὐδεὶς ἰατρὸς ἀγνοεῖ· πρὸς χάριν ὅμως τῶν μὴ ἰατρῶν καὶ τοῦ κ. Γ. ἀποσπῶμεν περικοπὰς τινὰς ἐκ τῶν κλασσικωτέρων συγγραφέων· ὁ Rollet λ. χ. λέγει. «L'analyse chimique n'a rien appris de spécial et de précis sur les caractères particuliers de ce muco-pus. Il en est de même de l'inspection microscopique. Le muco-pus blennorrhagique placé sous le microscope a les caractères du pus ordinaire. Il est impossible de distinguer une matière purulente provenante de la muqueuse uréthrale de celle d'une conjonctivite, d'un abcès, d'une plaie ou de toute autre lésion suppurante.» (Dict. des sciences méd. art. blennorrh. σ. **646**). Ἐπ' ἴσης ὁ Fournier παραδέχεται ὅτι: «L'analyse chimique et le microscope n'ont decouvert dans ce liquide (muco-pus blennorrhagique) aucun élément spécifique; les productions parasitaires qu'on y a signalées ne paraissent être qu'accidentelles.» (Dict. de méd. et de chirurg. σ. **141**). Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκφέρει καὶ ὁ Jullien, ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις στεφανωθέντι συγγράμματι αὐτοῦ, λέγων ὅτι ἡ βλεννόρροια εἶναι «κοινὴ διαπύησις»· (La blennorrhagie n'est qu'une affection purement inflammatoire, une suppuration vulgaire (Traité des mal. vénér. **1879** σ. **23**) κλ. Ἄλλως τε ὁ κ. Γ. φαίνεται παραδεχόμενος τὴν ἁπλῶς φλογιστικὴν φύσιν τῆς βλεννορροίας, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι «τὴν εἰδικότητα τοῦ βλεννορ. πύου ἀπορρίπτουσιν οἱ δοκιμώτεροι τῶν συγγραφέων,» ἐὰν λοιπὸν ἠννόει τὴν σημασίαν τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, κατ' ἀνάγκην καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἤθελε θεωρήσει τὸ βλεννορ. πύον ὡς *ἁπλοῦν*. Τούτου δὲ τεθέντος, πρός τι αἰτεῖται παρ' ἡμῶν τὴν περιγραφὴν *εἰδικῶν χαρακτήρων* ἐν τῷ βλεννορ. πύῳ, *ἐν ᾧ τὴν εἰδικότητα ἐν τῷ προϊόντι τούτῳ αὐτὸς οὗτος ἀρνεῖται;* Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ παρεννοήσεων ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἐάν, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς θεωρίας τῆς εἰδικῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας, παρεδέχθην τὴν εἰδικότητα τοῦ βλεννορ. πύου ἐβασίσθην ἐπὶ τῆς μολυσματικότητος τοῦ προϊόντος τούτου· διότι ὄντως ἐβεβαιώθη πειραματικῶς (ἴδε σ. 6 ἐν τῇ διατριβῇ) ὅτι πύον βλεννορροϊκὸν καίτοι, ὡς εἴρηται, οὐδαμῶς διαφέρει τοῦ ἁπλοῦ κατὰ τὰς φυσικο-χημικὰς ἰδιότητας, οὐχ ἧττον τιθέμενον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς οὐρήθρας παράγει βλεννόρροιαν, ἐν ᾧ δὲν παράγει ταύτην πύον ἁπλοῦν· ἐβασίσθην τουτέστιν ἐπὶ φυσιολογικο-παθολογικῶν ἰδιοτήτων, αἵτινες καὶ μόναι ἰδιάζουσι τῷ βλεννορ. πύῳ. Ὁμολογῶν δὲ ὁ κ. Γ. ὅτι ἀσχολοῦμαι περὶ τῆς *μολυσματικότητος* καὶ τῆς *εἰδικότητος* τοῦ βλ. πύου καὶ ἀφ' ἑτέρου λέγων ὅτι *ἐλάχιστα* καταγίνομαι περὶ τῶν φυσιολογικο-παθολογικῶν ἰδιοτήτων τοῦ παθολογικοῦ τούτου προϊόντος, φορᾶται ἀγνοῶν τὴν σημασίαν τοῦ ὅρου: *φυσιολογικο-παθολογικὴ ἰδιότης*· διότι τεθέντος ὅτι φυσιο-

λογικο-παθολογικὴ ἰδιότης αἰτίου τινὸς εἶναι ἡ ἐπὶ ὑγειῶν ἱστῶν δρᾶσις αὐτοῦ πρὸς γένεσιν παθολογικοῦ φαινομένου, ἐξετάζων τὴν γένεσιν τῆς βλεννορροίας τῇ δράσει τοῦ βλ. πύου θεωρουμένου ὡς *μολυσμοῦ* καὶ ὡς *εἰδικοῦ αἰτίου* ἀσχολοῦμαι ἀκριβῶς περὶ τῶν φυσιολογικο-παθολογικῶν ἰδιοτήτων τοῦ προϊόντος τούτου. — Οἰκτρῶς ἀπατᾶται ἐπ' ἴσης ὁ κ. Γ. λέγων ὅτι καταγίνομαι νὰ δείξω τὸ μολυσματικὸν τοῦ βλ. πύου· τὴν τοιαύτην ἰδιότητα οὐδεὶς ἀρνεῖται ἐν τῷ πύῳ τούτῳ, καθ' ἃ παρ' ἡμῶν μανθάνει ὁ κ. εἰσηγητής. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ παρεξηγήσεων ἐπιτραπείτω ν' ἀναφέρω τὴν σχετικὴν πρὸς τοῦτο περικοπὴν τῆς διατριβῆς μου, δι' ἧς καὶ ἄρχομαι τῆς πραγματείας τοῦ πρώτου κεφαλαίου: «Οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων παραδέχονται ὅτι ἡ βλεννόρροια εἶναι ἁπλῶς φλογιστικὴ τὴν φύσιν, ἐνῷ τοὐναντίον ὀλίγοι τινὲς φρονοῦσιν ὅτι τὸ νόσημα τοῦτο εἶναι *καθαρῶς μολυσματικόν*. Ἀλλ' ὅμως καὶ οἱ ἀποδεχόμενοι τὴν ἁπλῶς φλογιστικὴν φύσιν τῆς βλεννορροίας δὲν ἀρνοῦνται ὅτι ἓν τῶν αἰτίων αὐτῆς εἶναι ὁ *μολυσμός*.» (σ. 5) Δὲν ἦτο ἑπόμενως ἀνάγκη νὰ δείξω ὅπερ ὁμολογῶ ὅτι εἶναι ὑπὸ πάντων παραδεκτόν· *δι' ἀμέσως* μετὰ τὴν περικοπὴν ταύτην *μέχρι τέλους* τοῦ κεφαλαίου πειρῶμαι νὰ δείξω ὅτι τὸ ἁπλοῦν πύον (σ. 6), ἡ λευκορροϊκὴ ὕλη (σ. 7 καθ. ἑξῆς) παράγουσιν ἁπλῆν οὐρηθρίτιδα οὐχὶ δὲ καὶ βλεννόρροιαν· ἤτοι ἀποδεικνύω κατ' ἀποκλεισμὸν ὅτι ὁ μολυσμὸς εἶναι τὸ μόνον (τὸ εἰδικὸν) αἴτιον τῆς βλεννορροίας. Ἐν τῇ περιπτώσει λοιπὸν ταύτῃ οὐδαμῶς καταγίνομαι νὰ δείξω τὸν μολυσματικὸν τοῦ βλ. πύου, ὡς μὴ ἐννοῶν λέγει ὁ κ. Γ., ἀλλ' ὑποστηρίζω τὸ δόγμα τῆς μολυσματικότητος τῆς βλεννορροίας· ὅπερ *ὅλως διάφορον*. Ἀποδεικνύω τοῦτέστι, καθ' ὅσον μοὶ εἶναι δυνατόν, ὅτι ἡ πάθησις αὕτη ὀφείλεται *πάντοτε* εἰς μολυσματικὴν ἀφορμήν, παρεδεχόμενος οὕτω τὴν περὶ εἰδικῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας θεωρίαν.—Πλὴν ἀλλ' ὅμως ὁ κ. Γ. ἐπιλέγει ὅτι ἡ μέθοδος, ἣν μετεχειρίσθην ἐν τῇ ἀνασκευῇ τῶν ἀντιτασσομένων πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην γνωμῶν εἶναι «ἀναρμόδιος καὶ ἐλάχιστα ἐπιστημονική.» Ὁ κ. Γ. ἐὰν ἐσκέπτετο ἐπιστημονικῶς, πρὶν ἢ, ὡς ἀπὸ τρίποδος, ἀποφανθῇ περὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἀνασκευῆς, ὤφειλε νὰ ἐπιφέρῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς αὕτη εἶναι ἀναρμόδιος κλ. προκειμένου μάλιστα νὰ διασκεδάσῃ «διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας τὸν ἐπιπολάζοντα ἐν Ἑλλάδι τσαρλατανισμὸν καὶ τὴν παχυλὴν ἀμάθειαν», ὡς ἔγραφε φίλος τούτις, μὴ ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐν ταῖς *Νέαις Ἰδέαις*, στηριζόμενος εἰς τὰς πεποιθήσεις του, προκειμένου λέγω, τούτου, ὤφειλεν ἴσως καὶ νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν ὁποία μέθοδος ἤθελεν εἶναι ἁρμοδιωτέρα καὶ μᾶλλον ἐπιστημονική. Ἀλλ' ὁ κ. Γ. ἔχει βεβαίως ἀκούσει ὅτι ἐν τῇ ἀνασκευῇ ἰατρικῶν τινων ζητημάτων ἀπαιτεῖται *πεῖρα πολυχρόνιος* καὶ *προσαγωγὴ κλινικῶν γεγονότων* πρὸς πᾶσαν δ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν ἀντιτάσσει ἡμῖν *γενικῶς* καὶ *ἀορίστως* τὴν ὑπὸ πάντων γνωστὴν καὶ τετριμμένην ταύτην ἰδέαν. Ἴδωμεν ὅμως κατὰ πόσον αὕτη ἔχει ὑπόστασιν ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν ἀνασκευαζομένοις. Ἐν τῷ μέρει τῆς παρ' ἐμοῦ ἀνασκευῆς περὶ οὗ ὑπαινιγμὸν ποιεῖται ὁ κ Γ. ἀσχολοῦμαι ὅπως ὑποδείξω τὸ ἐπίψογον τῆς θεωρίας τοῦ Ricord, Fournier καὶ Langlebert, καθ' ἣν ἁπλῆ παρατεταμένη στύσις, κατάχρησις ζύθου, κλ. καὶ ἀφ' ἑτέρου λευκορροϊκὴ ὕλη ἢ αἷμα ἐμμήνων κατὰ τὴν συνουσίαν εἶναι τὰ ἐπικρατοῦντα αἴτια κατὰ τῆς βλεννορροίας· οὕτως, ὁ Langlebert λέγει ὅτι ἐπὶ 10 βλεννορροιῶν μία μόνη ὀφείλεται εἰς μολυσματικὴν ἀφορμήν, ὁ δὲ Fournier διαβεβαιοῖ ὅτι ἐπὶ 4 βλεννορροιῶν μία δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν μολυσμόν, αἱ δὲ λοιπαὶ εἰς τὰ μνησθέντα ἤδη αἴτια (ἴδε καὶ διατρ. σ. 12). Καίτοι διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀνασκευῆς πειρῶμαι νὰ ὑποστηρίξω τὸ δόγμα, καθ' ὃ ἡ βλεννόρροια ὀφείλεται πάντοτε τῷ μολυσμῷ, οὐχ ἧττον, προκειμένου ἵνα *πρωτοτύπως* γράψω, οὐδαμῶς ὤφειλον νὰ προσαγάγω ἀπογραφικὰς παρατηρήσεις ὡρισμένου ἀριθμοῦ κλινικῶν γεγονότων κατὰ τῆς θεωρίας, ἣν ὑποστηρίζουσιν οἱ μνησθέντες ἰατροί, καθ' ἃ βλεννόρροια ἐπῆλθε συνεπείᾳ μολυσμοῦ τεθέντος ὅτι τῇ πολυχρονίῳ πείρᾳ πλείστων ἄλλων ἰατρῶν (Rollet, Diday, Niemeyer, A. Guérin, Gosselin Martin, Féréol, κλ.) καθιερώθη ἤδη τὸ μέγα ἀπογραφικὸν γεγονός, καθ' ὃ ἡ βλεννόρροια, ὀφείλεται *ἀποκλειστικῶς* καὶ *πάντοτε* τῷ μολυσμῷ. Οὐδ' ὤφειλον ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀναφέρω κλινικὰ γεγονότα, καθ' ἃ ἡ βλεννόρροια δὲν ἐπέρχεται τῇ δράσει τῶν ἄλλων μνησθέντων αἰτίων ἐκτὸς τοῦ μολυσμοῦ· διότι τὴν τοιαύτην ἰδέαν οὐδείς ποτε ἠρνήθη· οὕτω λ. χ. ἐμμένων ἐπὶ τῶν δύο μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν παρατηρήσεων, καθ' ἃς ἁπλῆ παρατεταμένη στύσις ἐπέφερε βλεννόρροιαν (σ. 7. καὶ 8), οὐδὲν ἀστοχώτερον ἢ ἐὰν ἀντέταττον παρατηρήσεις δι' ὧν νὰ ἀποδεικνύεται ὅτι αὕτη δὲν ἐπιφέρει τὴν ἐν λόγῳ πάθησιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κρίνων τις ἐπὶ τὸ ἀφελέστερον ἠδύνατο ν' ἀναγράψῃ ἑκατομμύρια παρατηρήσεων· ὅπως δέ τις, τῶν ἁπλουστέρων ἐννοήσῃ ὅτι προσαγωγὴ τοιούτων γεγονότων ἤθελεν εἶσθαι

ὅλως ἄσκοπος, ἂς ἀναλογισθῇ ὅτι μέχρι τοῦδε δύο μόνον περιπτώσεις ἐδημοσιεύθησαν ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἁπλῆ στύσις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ βλεννόρροιαν, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἀρνεῖται βεβαίως ὅτι ἡ φυσιολογικὴ αὕτη ἰδιότης, ἥτις ἐθεωρήθη ὡς νοσογόνον αἴτιον ἐπὶ τῶν δύο μνησθεισῶν περιπτώσεων δὲν περιωρίσθη ἐπὶ δύο μόνον ἀτόμων. Ὑφ' οἱανδήποτε λοιπὸν ἔποψιν ἐξετ[illegible]ζομένου τοῦ ζητήματος, ἡ προσαγωγὴ κλινικῶν γεγονότων ἤθελεν εἶσθαι ἄσκοπος· προκειμένου ἑπομένως περὶ πρωτοτύπου πραγματείας, ἀπεπειράθην ὅπως ὑποστηρίξω τὸ δόγμα τῆς μολυσματικότητος τῆς βλεννορροίας (ὅπερ καὶ τίθεμαι ὡς βάσιν τῆς συζητήσεώς μου),[1] κολάζων τὸ κῦρος τῶν πρὸς αὐτὸ ἀντιτασσομένων κλινικῶν γεγονότων, διὰ τοῦ διϊσχυρισμοῦ ὅτι πρὸς ἑρμηνείαν τῆς γενέσεως αὐτῶν δὲν ἀποκλείονται ὑποθέσεις λίαν πιθαναί· πρὸς τοῦτο ἐβασίσθην ἐπὶ *παραδεδεγμένων* ἐν τῇ Ἰατρικῇ γνώσεων· ἤτοι, τὰ μὲν ἐπὶ τῶν τυχαίων ἢ ἐμμέσων ἐνοφθαλμίσεων τῆς βλεννορροϊκῆ, ὕλης, (ἴδε *Baumès*.-Sur les malad. vénér. T. A'. σ. 213, *Bellhomme* et *Martin*.-Traité de la Syph. et des mal. vénériennes. 1875 σ. 534 κλ·), καθ' ἃς ἡ μετὰ τὴν ἐνοφθάλμισιν ἐγκαθιστάμενη νόσος δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς παρεμπίπτουσαν σχετικὴν περίστασιν (παρατεταμένον λ. χ. ἀφροδ. ἐρεθισμὸν κλ.), ἅτε τοῦ μολυσμοῦ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διαλανθάνοντος συνήθως τὴν προσοχήν· τὰ δέ, ἐβασίσθην ἐπὶ τῆς λανθανούσης περιόδου τῆς χρονίας βλεννορροίας, ἥτις καὶ ὑπὲρ τὸ ἔτος ἐνίοτε διαρκοῦσα δύναται μετ' ἐπελθοῦσαν παρόξυνσιν ἕνεκα ἁπλοῦ ἀφροδισίου ἐρεθισμοῦ κλ. νὰ ἐκληφθῇ ὡς νέα πάθησις (Jullien μν. τοπ. σ. 86). Ἐὰν τῷ ὄντι ὑπέδειξα ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε παρατηρηθεῖσαι περιπτώσεις βλεννορροίας ἀποδοθείσης εἰς ἄλλα αἴτια ἢ τὸν μολυσμὸν εἶναι μὲν κλινικῶς ἀληθεῖς ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία τῆς γενέσεως αὐτῶν εἶναι πλημμελὴς, τείνω νὰ λύσω ὁριστικώτερον τὸ ζήτημα ὅτι ἡ βλεννόρροια δὲν παράγεται ἁπλῶς ἐξ ἀφροδισίου ἐρεθισμοῦ, κλ. παρὰ ἐάν, παρερχόμενος ἐν σιωπῇ τὰς περιπτώσεις ταύτας ἢ ἁπλῶς ἀρνούμενος τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν, ὡς ἄλλοι συγγραφεῖς (Rollet, Martin, Gosselin κλ.)[1] ἔπραξαν, ἀντέταττον ἀριθμὸν τινὰ γεγονότων, καθ' ἃ βλεννόρροια ἐπῆλθε συνεπείᾳ μολυσμοῦ ἢ βλεννόρροια δὲν ἐπῆλθε συνεπείᾳ ἁπλοῦ ἀφροδισίου ἐρεθισμοῦ, τοπικῆς δράσεως λευκορ. ὕλης, ἁπλῆς καταχρήσεως περὶ τὴν πόσιν ζύθου, χρήσεως καθετηρισμοῦ, κλ· διότι τῇ καταγελάστῳ τοιαύτῃ δημοσιεύσει γεγονότων, τὰ ὁποῖα *οὐδεὶς ἀρνεῖται*, οὐδαμῶς ἤθελεν ἀποκλεισθῇ *τὸ κῦρος τῶν ὑπὸ τῶν ἀντιδοξούντων ἤδη δημοσιευθέντων*. — Ὁ Ricord, Langlebert κλ. παραδεχόμενοι ὅτι ἡ βλεννόρροια δύναται νὰ προέλθῃ τῇ δράσει λευκορροϊκῆς ὕλης ἐν ἀφροδισίῳ ἐρεθισμῷ, ὅπως κολάσωσι τὴν διὰ τοῦ πειράματος καθιερωθεῖσαν γνώμην ὅτι ἡ λευκορροϊκὴ ὕλη ἁπλῶς τιθεμένη ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς οὐρήθρας οὐδὲν παράγει, ὑποθέτουσιν ὅτι ἡ περὶ τὴν συνουσίαν κατάχρησις καθιστᾷ αὐτὴν ἐρεθιστικωτέραν καὶ οὕτω πρόσφορον πρὸς παραγωγὴν βλεννορροίας. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντιτάσσομαι ἐν τῷ λοιπῷ μέρει τῆς παρ' ἐμοῦ ἀνασκευῆς προβάλλων οὐχὶ κλινικὰ γεγονότα ἀλλὰ φυσιολογικὰς γνώσεις· διότι ὅπως ἐξετάσῃ τις τὴν ὑποτεθεῖσαν σχέσιν τῆς λευκορροϊκῆς ὕλης πρὸς παραγωγὴν νοσηροῦ φαινομένου, οἷον ἡ βλεννόρροια, ἀσχολεῖται ἀναντιρρήτως περὶ ἑρμηνείας φυσιολογικο-παθολογικοῦ φαινομένου· τούτου δὲ τεθέντος πᾶς ἰατρὸς δὲν ἀγνοεῖ ὅτι αἱ φυσιολογικο-παθολογικαὶ ἑρμηνεῖαι στηρίζονται ἐπὶ τῆς φυσιολογίας· ἑπομένως οὐχὶ κλινικῶν γεγονότων, ἀλλὰ γνώσεων φυσιολογικῶν εἶχον ἀνάγκην ὅπως ἀντιταχθῶ κατὰ τῆς γνώμης τῶν μνησθέντων ἰατρῶν· δι' ὃ (σ. 7) λέγω· «Ἡ γνώμη αὕτη, μὴ στηριζομένη ἄλλως τε ἐπ' οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως μοὶ φαίνεται ὅλως ἀπαράδεκτος. Φρονῶ, τοὐναντίον, ὅτι ἡ περὶ τὴν συνουσίαν κατάχρησις καθιστᾷ τὴν λευκορροϊκὴν ὕλην ἧττον ἐρεθιστικήν· διότι ἐπὶ τῷ ὀργασμῷ τοῦ θήλεως ἡ βλεννομεμβράνα τοῦ κολεοῦ ἐκκρίνει βλένναν, ὡς πᾶσα ἐν ἐρεθισμῷ διατελοῦσα βλεννο-

1) «πρὸς γένεσιν τῆς βλεννορροίας, λέγω ἐν τῇ διατριβῇ, ἀπαιτεῖται εἰδικὸς ἐρεθισμός· ἐν ἄλλαις λέξεσι πύον μόνον βλεννορροίας δύναται νὰ παραγάγῃ βλεννόρροιαν. Τὸ δόγμα τοῦτο παραδεκτὸν ὑπό τινων συγγραφέων καταπολεμεῖται, ὡς ἀνωτέρω ἔλεγον ὑπὸ πλείστων ἄλλων· πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τούτου θέλω προσπαθήσει νὰ καταδείξω τὸ ἀνυπόστατον τῶν ἐπιχειρημάτων ἐφ' ὧν βασίζονται οἱ τελευταῖον γράψαντες ἐκ τῶν ἀντιφρονούντων. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι κλ. . . (σ. 6) καὶ ἐν τέλει τῆς ἀνασκευῆς ἐπιλέγω· «ἐπανέρχομαι λοιπὸν εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία τῆς συζητήσεως ταύτης· τουτέστι διατείνομαι ὅτι βλεννόρροια μόνον δύναται νὰ παραγάγῃ βλεννόρροιαν» (σελ. 15).

1) Τὴν περὶ τῶν μνησθεισῶν περιπτώσεων γνώμην τῶν συγγραφέων τούτων ὑπαινιττόμενος ἔγραψα μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωτέρω ἐν περιλήψει ἐκτεθέντων τὴν περικοπήν, ἥτις ἰδιαζόντως ἐσκανδάλισε τὸν κ. εἰσηγητήν: «Ἀποφεύγω δὲ νὰ ὑποθέσω ὅτι θεωρητικὴ μᾶλλον προκατάληψις παρὰ ἀκριβὴς παρατήρησις διεῖπε τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀσθενῶν τούτων» (σ. 12).

μεμβράνα· αὕτη δὲ μιγνυμένη μετὰ τῆς λευκορροϊκῆς ὕλης καθιστᾷ αὐτὴν ἀραιοτέραν καὶ ἑπομένως κατ' ἀνάγκην ἧττον ἐρεθιστικήν. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ἡ γυνὴ δὲν ἀφροδισιᾷ καὶ τότε, ἕνεκα τοῦ ἐκ τῆς συνουσίας μηχανικοῦ, ἐρεθισμοῦ ἡ μεμβράνα τοῦ κολεοῦ ἐκκρίνει βλένναν κατ' ἀναλογίαν τῶν πειραμάτων τοῦ Cl. Bernard ἐπὶ τῆς βλεννομεμβράνης τοῦ στομάχου τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐξέθηκα ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθείσῃ ἰατρικῇ Διαγνωστικῇ.» Ἐὰν ἑπομένως καὶ ἐν τῷ λοιπῷ μέρει τῆς παρ' ἐμοῦ ἀνασκευῆς, κατὰ ἁπλῆς ὑποθέσεως ἀντιτάττω ἐξ ἀναλογίας ἀπόδειξιν, βασιζόμενος ἐπὶ τῆς φυσιολογίας, προκειμένου περὶ ἑρμηνείας φυσιολογικο-παθολογικοῦ φαινομένου, βαίνω καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπιστημονικῶς καὶ ἁρμοδίως.— Ἄρχεται ἴσως ἐννοῶν ὁ κ. Γ. ὅτι ὑπάρχουσι γνῶμαι ἐν τῇ Παθολογίᾳ, τὰς ὁποίας δύναταί τις ν' ἀναιρέσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας κλινικῶν γεγονότων οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ κλινικὰ γεγονότα δύνανται ἄλλως ν' ἀνασκευασθῶσιν ἢ τῇ προσαγωγῇ ἐναντίων κλινικῶν παρατηρήσεων· ὅπερ ἑπομένως ἤκουσεν ἢ καθ' ὑπαγόρευσιν ἔγραψε περὶ κλινικῆς πείρας, δὲν ἔχει ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν ἐν πάσῃ ἀνασκευῇ ἰατρικῶν γνωμῶν, ὅπως δὲ μὴ ἀποφαίνηται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε περὶ αὐτῶν, ἃς μάθῃ παρ' ἡμῶν τάδε· ὅτι, τουτέστιν, ἡ ἀνασκευὴ γνωμῶν βασιζομένων ἐπὶ κλινικῶν γεγονότων δύναται νὰ γίνῃ διττῶς· ἢ διὰ τῆς ἁπλῆς προσαγωγῆς ἐναντίων πρὸς τὰ γεγονότα ταῦτα κλινικῶν παρατηρήσεων ἢ, ὅπερ καὶ ἐπιστημονικώτερον, διὰ τῆς ἐξευρέσεως λόγων ἀναιρούντων τὸ κῦρος τῶν γεγονότων τούτων. Εἶπον ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶδος τῆς ἀνασκευῆς εἶναι ἐπιστημονικώτερον· διότι δι' αὐτοῦ ἀποκλείεται μᾶλλον ἢ ἧττον ὁριστικῶς ἡ ὑπόστασις ἐναντίας γνώμης, ἅτε ἀναιρουμένων τῶν γεγονότων ἐφ' ὧν αὕτη ἤθελε βασίζεσθαι· ἐν ᾧ ἡ ἁπλῆ προσαγωγὴ ἐναντίων κλινικῶν παρατηρήσεων οὐδαμῶς ἀποκλείει τὸ κῦρος τῆς γνώμης ταύτης: ἁπλῶς μόνον δι' αὐτῶν προστίθεται καὶ γνώμη ἀντίθετος. Ἐν τῇ παρ' ἐμοῦ ἀνασκευῇ, ἧς ἀορίστως καθάπτεται ὁ κ. Γ ἐποιησάμην χρῆσιν τοῦ τελευταίου εἴδους τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἰατρικῶν θεωριῶν, μὴ ὀφείλων νὰ προσαγάγω ἐναντία κλινικὰ γεγονότα· διότι, ὡς ἔλεγον, τὴν ὕπαρξιν τούτων δὲν ἀρνοῦνται οἱ ἀντιφρονοῦντες. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν *ἡ μέθοδος, ἣν μετεχειρίσθην εἶναι εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἐπιστημονικὴ καὶ ἁρμοδία* ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει.

Βαίνομεν περαιτέρω· «Περὶ τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου τούτου, λέγει ὁ κ. Γ., ὁ συγγραφεὺς ὅπως συμπεράνῃ καὶ ἔτι μᾶλλον στηρίξῃ τὴν ἰδέαν του προσθέτει «ὅτι τὸ βλεννορροϊκὸν πύον παράγει νόσον ἐκδηλουμένην πολλάκις διὰ καθολικῶν φαινομένων, ἀρθροπαθειῶν, νευρικῶν παθήσεων, ἐξανθημάτων κλ. (σ. 14) καὶ ἐν σημειώσει «Ἀναφέρουσι πολλὰς περιπτώσεις ἐξανθημάτων ἀναφανέντων κατὰ τὴν πορείαν τῆς βλεννορροίας. Οὕτως· ἀναγινώσκομεν (Bull. de la société philomatique) ὅτι παρὰ νέῳ τινὶ ἀνεφάνη ἐρπητικὴ ἐξάνθησις καθ' ὅλον τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ τριχωτὸν μέρος τῆς κεφαλῆς μετ' ἐπίσχεσιν βλεννορροϊκῆς ρύσεως.» Τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδαμοῦ ποτε ἀπηντήσαμεν οὔτε ἀνέγνωμεν τοιαύτας περιπτώσεις δερμικῶν ἐξανθημάτων ἢ νευρικῶν παθήσεων ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς τὴν βλεννορραγίαν, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν τοιαύτην εἰς πᾶν νόσημα παρεμπίπτον κατὰ τὴν διάρκειαν βλεννορραγίας ἐπὶ πολλοὺς μῆνας παρατεινομένης εἰς ἄτομα μάλιστα λυμφατικὰ καὶ χοιραδικά»

Οὐδαμῶς φροντίζομεν περὶ ὅσων ἀπήντησεν ἢ *δὲν ἀπήντησεν* ὁ κ. Γ.· δὲν δυνάμεθα ὅμως δυστυχῶς νὰ μὴ φροντίσωμεν καὶ περὶ ὅσων καθαπτόμενος ἡμῶν ὁμολογεῖ ὅτι *δὲν ἀνέγνωσεν*. Ὁ κ. Γ. δικαιοῦται πως νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ἀνέγνωσέ ποτε περὶ δερματικῶν ἐξανθημάτων ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὴν βλεννόρροιαν· διότι πρὸς τοῦτο ἀπῃτεῖτο νὰ εἶναι ὁπωσδήποτε κάτοχος τῆς ἰατρικῆς φιλολογίας· οὐδαμῶς ὅμως τῷ ἐπετρέπεται ν' ἀγνοῇ ὅτι οἱ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀσχοληθέντες πραγματεύονται περὶ τῶν νευρικῶν παθήσεων, ἃς προκαλεῖ ἡ βλεννόρροια, ὅπερ καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τῆς ἰατρικῆς δὲν ἀγνοοῦσι. Παραθέτομεν λοιπὸν ἐκ τοῦ παρατυχόντος χωρία τινὰ συγγραφέων ὅπως ὁ κ. Γ. μάθῃ ὅτι ἀπαντῶσι πολλάκις ἐξανθήματα καὶ νευροπάθειαι ἐν σχέσει πρὸς τὴν βλεννόρροιαν. Οὕτω λ. χ. ὁ Féréol λέγει «L'arthrite blennorrhagique et certains autres accidents qu'on peut rappocher de celle-ci, telles que des adénites *certaines éruptions cutanées* etc viennent former à la blennorrhagie une sorte de cortége qui lui donne dans certains cas l'importance d'une maladie diathésique» Archiv. gén. de médecine T. VIII σ. 205 1863). Τὰ αὐτὰ περίπου διατυποῖ ὁ Vœlker λέγων «La blennorrhagie peut donner lieu à des manifestations très variées et très multiples, epididymites, arthrites, *éruptions cutanées*, qui ne sont explicables que par une infection du sang, une intoxication» καὶ κατωτέρω ἀναφέρεται ἡ περίπτωσις, ἣν καὶ ἐγὼ ἐν σημειώσει κατεχώρισα μετὰ τῆς σχετικῆς αὐτῇ βιβλιογραφίας: «l'histoire de la blennorrhagie contient *de nombreux exemples de manifestations dartreuses* survenues dans le

cours de cette affection. Le bulletin de la société philomatique du mois de Ventôse an XII renferme l'exemple fourni par Sarey d'un jeune homme chez le quel la suppression d'une blennorrhagie fut immédiatement suivie d'une éruption dartreuse qui envahit tout le corps sans en excepter la face et le cuir chevelu». (De l'arthrite blennorhagique. Paris 1868). Ὀφείλει νὰ μάθῃ προσέτι ὁ κ. Γ. ὅτι ὁ ἐν τῇ Charité τοῦ Βερολίνου καθηγητὴς κ. Lewin περιέγραψε πρὸ δύο περίπου ἐτῶν περιπτώσεις ἐρυθήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν βλεννόρροιαν (ἴδε Lewin.-Ueber Erythema exsudativum. Charité-Annalen σ 622, 1878·) ἴδε προσέτι περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τὰ πρακτικὰ τῆς συζητήσεως ὑπὸ Rosenberg, Senator καὶ Lewin ἐν τῇ ἰατρικῇ ἑταιρίᾳ τοῦ Βερολίνου, ἐν Berliner clinische Wochenschrift n° 34 σ. 515. 1879. Παραινοῦμεν ἐπ' ἴσης τὸν κ. Γ. ν' ἀναγνώσῃ περί τινων ἐπὶ βλεννορροίᾳ ἐξανθημάτων ἐν τῷ Wiener med. Presse N° 48. 1880. ἔνθα ὁ Finger γράφει διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ueber purpura rheumatica als Komplication blennorrhagischer Prozesse.»

Τοσαῦτα φρονῶ ἀρκοῦσιν ὅπως δώσωσι νύξιν τῷ κ. Γ. πρὸς εὐρυτέρας μελέτας σχετικῶς πρὸς τὰ ἕνεκα βλεννορροίας δερματικὰ ἐξανθήματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπὶ βλεννορροίᾳ νευροπαθείας ἀρκούμεθα νὰ παραπέμψωμεν αὐτὸν ὅπως ἀναγνώσῃ περὶ τῶν παθήσεων τούτων ἐν παντὶ κλασσικῷ συγγράμματι ἀφροδισίων παθῶν. Οὐχ ἧττον πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν τοῦ αὐτοχειροτονηθέντος διδασκάλου, ἀναφέρομεν ὅτι πρῶτος κυρίως, ὅστις ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς σχέσεως τῶν νευροπαθειῶν πρὸς τὴν βλεννόρροιαν εἶναι ὁ ἐν Παρισίοις καθηγητὴς τῶν ἀφροδισίων παθῶν κ. Fournier· ἐν τῇ περὶ βλεννορροίας μονογραφίᾳ αὐτοῦ λέγων . . . «Les nerfs même peuvent être affectés; J'ai eu l'occasion d'observer cinq cas de sciatique developpée dans le cours de blennorrhagies aigues . . . La sciatique dans les deux cas s'était produite concurrement avec des manifestations diverses de rhumatisme blennorrhagique et dans des conditions telles que sa rélation pathogénique avec l'affection uréthrale ne semblaitpas douteuse «(Dict. de méd. et de chirurgie. art. blennorh. σ. 238). Ὁ Demarquay εἶχε δημοσιεύσει ἐπ' ἴσης περιπτώσεις τινὰς νευραλγίας συνεπείᾳ βλεννορροίας ἔν τινι ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντι ἔργῳ ἐν τοῖς: Annales de dermatologie etc. (1868) ἐπιγραφομένῳ, «Sur l'ischialgie par blennorrhagie uréthrale.» Ὁ Fournier ἐδημοσίευσεν ἐκ νέου ἐκτεταμένην διατριβὴν ἐν τοῖς: Annales de dermatologie κλ. (1869) ὑπὸ τὸν τίτλον «Blennorrhagie sciatique»· πλεῖστοι δ'ἄλλοι συγγραφεῖς ἠσχολήθησαν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἐν οἷς ὁ Home, Peter, Coutagne, Scarenzio κλ. Ὁ Jullien ἐν τῷ μνημονευθέντι ἤδη συγγράμματι αὐτοῦ ἀπαρτίζει ὁλόκληρον κεφάλαιον περὶ νευροπαθειῶν ἕνεκα βλεννορροίας (ἴδε τὸ κεφ. XXII ἀπὸ σελ. 244-255). Ἐν τῷ τέλει δὲ τοῦ κεφαλαίου τούτου παραθέτει ἱκανὴν βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος. Ὁ συγγραφεὺς δὲ οὗτος πρὶν ἢ ἐπιληφθῇ τῆς εἰδικῆς περιγραφῆς τῶν ἐν λόγῳ παθήσεων προτάσσει (σελ. 95) . . . «le blennorrhagisme attaque de préférence les tissus séreux, *les nerfs* et donne lieu aux arthropathies, aux synovites tendineuses, aux *nevralgies*» κλ. Ταῦτα ὀφείλει νὰ μὴ ἀγνοῇ ὁ κ. Γ. τὸν χειρουργὸν μετερχόμενος.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ[1]

Ἀξιότιμε κύριε Ν. Ἀναστασίου!

Τὰ περὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κατ' αὐτὰς πραγματευόμενα ἄρθρα τῶν Ἐφημερίδων «Θεσσαλία» καὶ «Στοὰ» ὡς καὶ ἡ δαπάνη τοῦ Νικοδημείου θεολογικοῦ διαγωνίσματος ἐκδοθεῖσα διατριβὴ ὑμῶν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐνταῦθα ὑπαρχούσης ὑπονοίας, μήπως εἰσαχθῇ γνωμοδοτήσει τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου διορισθείσης εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ εὐρωπαϊκὴ τετράφωνος μουσικὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν.

Ἀλλ' ἡ ὑπόνοιά σας αὕτη εἶναι ματαία καὶ ἀβάσιμος· ἐπειδὴ ἡ εἰσαγωγὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ συνάμα ἡ ἐν αὐτῇ διατήρησις τῶν ἀρχαίων μουσικῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος, ὡς ἐκ τῶν ἀκολούθων τριῶν λόγων ἀποδεικνύεται.

α. Ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς λεγομένης μουσικῆς

[1] Ὁ κ. Ἰούλιος Ἐννιγγ ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τοῦ φυλλαδίου τοῦ κ N. Ἀναστασίου, περὶ οὗ πρό τινος καὶ ἡ Ἐπιθεώρησις ἐποιήσατο λόγον, ἀπέστειλεν αὐτῷ τὴν σήμερον καταχωριζομένην ἐπιστολήν.

ἁπλῶς εἰς τοῦτο συνίσταται, ὅτι ἐκείνη μὲν ἐν ταῖς ἑπτὰ ἀρχαίαις ἁρμονίαις: δωριστί, ὑποδωριστί, φρυγιστί, ὑποφρυγιστί, μιξολυδιστί, ὑπολυδιστί, λυδιστὶ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρωματικοῖς καὶ ἐναρμονίοις γένεσι μετὰ ῥυθμικῆς ἐλευθερίας μονοφώνως, αὕτη δὲ εἰς τὸ λύδιον καὶ τὸ κατὰ τὸ δεύτερον τετράχορδον τῆς κλίμακος μεταβεβλημένον ὑποδώριον διάτονον γένος περιωρισμένη ἐν αὐστηρᾷ ῥυθμικῇ τάξει πολυφώνως ἐκτελεῖται.

β.' Ὅτι ἡ πολυφωνία τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, τουτέστιν ἡ ἐκ τῆς κανονικῆς ἀκολουθίας συμφωνιῶν μορφωμένη ἁρμονία, μόνον εἰς τὰ δύο διάτονα γένη τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ὄχι δὲ εἰς τὰ λοιπὰ ἀρχαῖα γένη τὰ ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐφαρμόζεται, ὥστε εἰσαγωγὴ ἐκείνης εἰς ταύτην θὰ ἐσήμαινε προφανῆ ἀντικατάστασιν τῶν πρὸ δεκοκτὼ αἰώνων ἐν χρήσει ὑπαρχόντων μελῶν διὰ νέων ὅλως ξένων σκοπῶν.

Καὶ γ.' Ὅτι ἡ ἐν τοῖς ἀρχαίοις δράμασι καὶ τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ διατηρουμένη μονόφωνος ἀπαγγελία καὶ ᾠδὴ ἀνυψοῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱεροῦ λόγου καὶ καθιστᾷ αὐτὸν σοβαρώτερον, μεγαλοπρεπέστερον, συγκινητικώτερον καὶ πειστικώτερον, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ πολύφωνος ᾠδὴ διὰ τῆς μουσικῆς παιδιᾶς τὸν ἀκροατὴν ἄλλως πως τέρπει καὶ διασκεδάζει, ὥστε προφανῶς ἐκείνη μὲν εἶναι προσφορωτέρα καὶ καταλληλοτέρα διὰ τὴν ἐκκλησιαστικήν, αὕτη δὲ διὰ τὴν κοσμικὴν χρῆσιν. Δύναται ὅμως καὶ αὕτη πρὸς ἀνακούφισιν καὶ ἄνευ ζημίας διὰ τὴν ψυχικὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιαζομένων νὰ ἐφαρμόζηται καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῶν ἐπανειλημμένων λέξεων καὶ φράσεων τῆς λειτουργείας: «Ἀμήν, Ὡσαννά, Ἀλληλούϊα, Σὺ Κύριε, ἐλέησον κλ.»

Ἡ καταφορὰ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐκ μέρους ἀδαῶν μουσικῶν καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀνατεθραμμένων Ἑλλήνων, ὡς φυσικὸν ἀποτέλεσμα ἀμαθείας καὶ προλήψεως, δὲν πρέπει νὰ ταράττῃ τὸν γνήσιον Ἕλληνα, τὸν αἰσθανόμενον ὅτι διατηρεῖ ἀνέπαφον ἐν τῇ μουσικῇ του, πιθανὸν πρὸς ὄφελος ἁπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν πολύτιμον κληρονομίαν τῶν σοφῶν καὶ τῶν θρήσκων προγόνων αὐτοῦ.

Τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπὸ εἰσφρήσαντα τυχὸν ποικίλματα καὶ ἰδιωτισμοὺς τῆς δημώδους ἀσιατικῆς ἐν γένει μουσικῆς ὀφείλουσιν οἱ ἴδιοι ἱεροψάλται νὰ ἐπιδιώκωσιν· ἡ δὲ ἁπλοποίησις τοῦ γραφικοῦ συστήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἡ προαγωγὴ ταύτης καὶ τῆς μουσικῆς τέχνης ἐν γένει θέλει ἐπιτευχθῆ κάλλιστα διὰ τῆς συχνῆς εἰς τὴν Εὐρώπην ἀποστολῆς των εὐφυεστέρων, ἐμπειροτέρων καὶ λογίων ἱεροψαλτῶν (ὡς εἶναι π. χ. ὁ κ. Ἰωάννης Σακελλαρίδης), ἵνα ἐκεῖ διδάσκωνται προσέτι τὰ ὀλίγα ἀντικείμενα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, τῶν ὁποίων ἡ ἑλληνικὴ στερεῖται ὡς μὴ ἔχουσα χρείαν αὐτῶν.

Ἡ δὲ καθεκάστην αὐξανομένη ψυχρότης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν καὶ ἡ παραγνώρισις τοῦ πολυτίμου ἐν αὐτῇ κεκρυμμένου θησαυροῦ εἶναι συνέπεια ὄχι μόνον τῆς ἐκ τοῦ ὑλισμοῦ τῶν ἐπιστημῶν γενικῆς γενομένης ἀπιστίας καὶ ἀδιαφορίας πρὸς τὰ θεῖα καὶ τὰ τῆς θρησκείας, ὡς καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς ἀκηδείας τῶν Κυβερνήτεων, τῶν ἀνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καὶ ἀκόμη τῶν μουσικῶν συλλόγων, ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλαισθησίας τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ μουσικῇ, ἥτις ἀσφαλῶς καὶ ταχέως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ᾠδικῆς εἰς ἅπαντα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς διαρκῶς γινομένης ἀσκήσεως τῆς νεολαίας ἐπὶ τῆς ὀρθῆς καὶ καθαρᾶς ἐκφωνήσεως τῶν ἑπτὰ ἀρχαίων κλιμάκων θέλει ἐπιτυγχάνεσθαι, ὅπως ἐπὶ σελίδος 98 τοῦ πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν ἐκδοθέντος ἐγχειριδίου τῆς φωνητικῆς μουσικῆς ἐρρέθη: «*Ὅτι ἡ διαρκὴς καὶ ἐπιμελὴς τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ἄσκησις ἐπὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν χρήσει γενομένων ἑπτὰ διατόνων γενῶν εἶναι λίαν πρόσφορον μέσον μουσικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ δύναται γενικὴ γινομένη νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν ἀπολεσθέντα μουσικὸν πλοῦτον τῶν προπατόρων αὐτῶν, οὗ ἡ κατ' ἄλλα τόσον προαχθεῖσα εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ στερεῖται.*»

Δύνασθε νὰ ποιήσητε τοῦ παρόντος μου οἱανδήποτε χρῆσιν νομίζετε πρόσφορον πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον ἐθνωφελῆ σκοπόν.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΕΝΝΙΓΓ.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΟΥΣΣΑΙ

Η ΡΑΦΑΕΛΛΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγουμένων ἀριθμόν.)

ΙΒ'.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΗΜΦΙΕΣΜΕΝΩΝ

Ἦτο μεσονύκτιον.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, τὸν ὁ-

ποῖον ὁ ἥλιος τῆς Ἀναγεννήσεως [1] δὲν εἶχεν ἀκόμη φωτίσει διά τινος ἀκτῖνός του, τὸ μεσονύκτιον ἦτο ἡ ὥρα τῶν φαντασμάτων. Ἀλλ' ἐν Βενετίᾳ δὲν ἐγνώριζον τὰ φαντάσματα. Αὕτη ἡ πόλις, ἡ πάντοτε περιχαρής, διήρχετο τὰς καλλιτέρας νύκτας της εἰς ἐρωτικὰ τολμήματα, εἰς χοροὺς καὶ διασκεδάσεις καὶ προσωπιδοφορίας.

Ἐδείπνουν, ἔτρεχον εἰς τοὺς χορούς· αἱ μυστηριώδεις γόνδολαι διεσταυροῦντο ἐπὶ τῆς μεγάλης διώρυγος· αἱ κραυγαὶ καὶ τὰ ᾄσματα ἔφθανον εἰς τὰ πέρατα τῶν κοιμωμένων στενωπῶν· ἡ γέφυρα τοῦ Ῥιάλτου ἦτο ἔτι κατάφωτος· οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἔλεγον ὅτι ἡ ἡμέρα δὲν ἦτο ἀρκούντως λαμπρὰ διὰ νὰ πλουτήσῃ τις. Ἡ πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἤρχιζε νὰ ζῇ τὴν νυκτερινὴν ζωήν της, πολὺ θορυβωδεστέραν ἢ τὴν τῆς ἡμέρας. Ἦτο ἀδιάκοπος κίνησις τῶν παικτῶν, τῶν ἐφωτολήπτων καὶ τῶν ἀργῶν. Οἱ μὲν ἐφόρουν προσωπεῖον, οἱ δὲ ἔφερον φανόν· καὶ οἱ μὲν ἐπέτων τὰ ξίφη των, αἱ δὲ τὰ ῥιπίδιά των.

Οἱ νέοι οἵτινες συνηντῶντο ὡμίλουν πάντες περὶ τοῦ χοροῦ τοῦ μεγάρου Κονταρίνη.

«Δὲν θὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ συμπόσιον.

— Δὲν θὰ χορεύσῃς ἀπόψε;

— Δὲν θὰ ὑπάγῃς νὰ ἴδῃς τοὺς ἀδάμαντας τῆς μνηστῆς;»

Ἐτελοῦντο οἱ ἀρραβῶνες τοῦ Γεωργιόνη Βαρβαρέλλη μετὰ τῆς Βιάγκας Λωρεντζίνη.

Πάντες οἱ φίλοι ἦσαν ἐν τῷ μεγάρῳ Κονταρίνη, σεμνυνόμενοι διότι ἔβλεπον ἕνα πτωχὸν ζωγράφον νυμφευόμενον μίαν πατρικίαν, ἀνεψιὰν τοῦ Κονταρίνη, ὡραιοτάτην καὶ πλουσιωτάτην.

Διερχόμενος τὸ περιστύλιον τοῦ ἀνακτόρου ὁ Δούτσης ἀπήντησε τὸν Μόρτον.

«Δὲν τὸ ἐπίστευον, εἶπεν, εἰ αι δυνατὸν ὁ Γεωργιόνης νὰ νυμφευθῇ τόσον λαμπρῶς!

— Ναί, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν καθιστᾷ εὐδαιμονέστερον. Τὸν ἐπρόφθασα πρὸ ὀλίγου κλαίοντα ἐν ᾧ ἐνεδύετο.

— Δὲν ἔπαυσεν ἐκείνη ἡ μικρὰ Ῥαφαέλλα τοῦ νὰ κατέχῃ τὴν καρδίαν του. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι παράδοξοι. Οὗτος πρῶτον ἀγαπᾷ τὴν Βιάγκαν, εἶτα δὲ τὴν ἀποφεύγει διότι φοβεῖται τὸν ἔρωτά της, ἐξορίζεται ἐκ τοῦ Βενετικοῦ παραδείσου καὶ ὑπάγει νὰ κρυβῇ δὲν ἠξεύρω εἰς ποῖον *πουργατόριον* μετὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης κόρης. Ἡ Ῥαφαέλλα ἀποθνήσκει εἰς τὰς ἀγκάλας του, δὲν ἠξεύρω οὔτε πῶς, οὔτε διὰ τί· ἐπιστρέφει εἰς Βενετίαν ὅλως καταβεβλημένος καὶ θέλων καὶ αὐτὸς ν' ἀποθάνῃ, ἡ κυρία Βιάγκα Λωρεντζίνη τὸν παρηγορεῖ προσφέρουσα αὐτῷ τὴν καρδίαν καὶ τὴν δεξιάν της· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν μέλλει νὰ δεχθῇ τὴν δεξιάν της καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀπέλπιδος λύπης, ὡσεὶ ἡ χεὶρ αὕτη ἦτο πλήρης δεινῶν συμφορῶν.

— Ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν αὐτὴν τὴν κωμῳδίαν, εἶπεν ὁ Μόρτος προσφέρων τὸν γρόνθον του εἰς ὡραίαν τινὰ κυρίαν, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γονδόλης της.

Ὁ Γεωργιόνης εἶχεν ἀπομάξει τὰ δάκρυά του, ἀλλὰ καίτοι προσεπάθει νὰ καταβάλῃ τὴν λύπην του ἡ μελαγχολία του διεφαίνετο διὰ τοῦ μειδιάματός του.

Ἡ Βιάγκα ἦτο ἀκτινοβόλος· ἐκοσμεῖτο διὰ τῆς εὐθυμίας της ὅπως διὰ τῶν ἀδαμάντων της· ἔσυρε δὲ τὴν χρυσοῦφῆ ἐσθῆτά της μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν δογήσσης.

Ἡ κυρίως διασκέδασις ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ μετὰ τὸ μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐπειδὴ ἤδη ἡ ἀπόκρεως ἦτο ἐν πλήρει ἀκμῇ, εἶχον κομίσει προσωπεῖα καὶ ἐνδύματα ὅπως μεταμφιασθῶσι καὶ χορεύσωσι μετὰ πλείονος διαθέσεως καὶ ἐλευθερίας.

Αἱ τῆς Βενετίας γυναῖκες εἶχον τὴν τύχην τοῦ μεταμορφοῦσθαι διὰ ταινιῶν καὶ γαζοϋφασμάτων λύουσαι καὶ δένουσαι τὰς κόμας των, τὰς ὡραίας ξανθὰς κόμας, τὰς πεπασμένας διὰ χρυσοκόνεως, αἵτινες τοσοῦτον διέπρεπον.

Ἡ Βιάγκα ἐν ἀκαρεῖ ἔγεινεν ἄφαντος καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην ἀνθοστόλιστον αἴθουσαν, ὅπου ἤδη οἱ βιολισταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ εἶχον ἀρχίσει εὔθυμον συνουλίαν.

Οὐδεὶς ἀνεγνώρισεν αὐτὴν καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ Γεωργιόνης· ἐν ὀλίγαις στιγμαῖς εἶχε τὴν τέχνην τοῦ νὰ μεταβάλῃ τὴν χροιὰν τῆς κόμης της, καλύπτουσα καὶ διὰ στέμματος ἐκ κοραλίων καὶ διαχύνουσα αὐτὴν ἐπὶ τῶν ῥοδομαρμαρίνων ὤμων της.

Ἦλθε πρὸς τὸν Γεωργιόνην μὲ βῆμα διακεκομμένον, ὅπερ ἦν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἡδυπαθῆ νωχελειάν της.

«Κύριε, τῷ λέγει, ἀγαπᾶτε, ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ Βιάγκα νὰ χορεύσωμεν τὸν βακχικόν;

— Εἶσθε ἡ Βιάγκα, τῇ εἶπεν ὁ Γεωργιόνης, ἠδύνασθε ν' ἀπατήσητε ὁποιονδήποτε ἄλλον πλὴν ἐμοῦ. Γινώσκω ὅτι παριστᾶτε πολλὰς γυναῖκας· γνωρίζω καλῶς ὅτι πᾶσαν ἡμέραν καὶ πᾶσαν νύκτα διέρχε-

---

[1] Τῶν γραμμάτων, δηλ. τῆς ἐποχῆς τῶν τεχνῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

σθαι τὴν Βενετίαν ὑπὸ διάφορα ὀνόματα καὶ διαφόρους ἐνδυμασίας...

— Σιωπή! Τίς σᾶς τὸ εἶπε;

— Οὐδεὶς ἤθελε τολμήσει νὰ μοὶ εἴπῃ τοῦτο, καὶ δὲν θὰ τὸ ἔλεγον οὐδ' εἰς ὑμᾶς ἐὰν δὲν ἦσθε μετημφιεσμένη.

— Ἴσως εἶναι ἀληθές; ἀφ' ὅτου σὲ ἀγαπῶ, λατρευτέ μου Γεώργιε, ἔπραξα μυρίας τρέλλας διὰ νὰ ἀπαλλαχθῶ ἐμαυτῆς· τόσον ἤμην δυστυχὴς διότι δὲν ἔζων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου. Δόξα τῷ Θεῷ! εἰς τὸ ἑξῆς ὅμως μίαν μόνον γυναῖκα θὰ παριστῶ· ἐκείνην ἥτις θ' ἀποθάνῃ διὰ σέ.

Ἐν τούτοις ὁ Βαχικός,—χορὸς τῶν Βενετῶν τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος,—εἶχεν ἀρχίσει ἐν τῷ θορύβῳ τῆς μουσικῆς καὶ τῶν φωνῶν. Ὁ Γεωργιόνης, καί τοι δὲν ἦτο καλῶς συνειθισμένος εἰς τὰς τέρψεις ταύτας, συνήθεις εἰς τὴν Βενετικὴν νεολαίαν, παρεδόθη εἰς αὐτὰς χωρὶς νὰ βλέπῃ ὀπίσω του. Ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ παρελθόν, διότι τὸ παρελθὸν ἐνέκλειε τάφον, ἵνα μὴ βλέπῃ ἄλλο ἢ τοὺς ἀντικατοπτρισμοὺς τῆς αὔριον.

«Τέλος πάντων, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ὡσεὶ ἤθελε νὰ προφυλαχθῇ κατὰ τῶν ὀδυνηρῶν ἀντηχήσεων, ἐὰν δὲν εἶχον ἀπαντήσει τὴν Ῥαφαέλλαν, πρὸ ἑνὸς ἔτους ἤθελον νυμφευθῆ τὴν Βιάγκαν. Ἡ Βιάγκα εἶναι ὁ προορισμός μου. Τὴν ἠγάπων πρὶν ἀγαπήσω τὴν Ῥαφαέλλαν.»

Καὶ ἐχόρευεν ὡς τρελλός, ῥιπτόμενος εἰς τὴν παράφρονα ἐκείνην εὐθυμίαν, ὡσεὶ ἡ καρδία του ἦτο ἐλαφροτέρα πτεροῦ.

ΙΓ'.

Η ΟΠΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΡΑΦΑΕΛΛΑΣ

Αἴφνης ἐν ᾧ ἀπῆγε τὴν Βιάγκαν μεθύων ἐν τῇ δίνῃ τοῦ χοροῦ, τὴν ᾐσθάνθη ψυχρὰν ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὰ χείλη του.

«Βιάγκα, τῇ εἶπε τί ἔχεις;»

— Κρυόνω.

Ἠθέλησε νὰ σταματήσῃ.

«Ὄχι, ὄχι, ἂς χορεύσωμεν παρακαλῶ. Ἐὰν σταματήσης ἀποθνήσκω παγωμένη.

— Μήπως ὀνειρεύομαι, ἠρώτησεν ἑαυτὸν ὁ Γεωργιόνης.

Καὶ ἐνῷ ἐβράδυνε τὸ βῆμά του ἡ χορεύτρια τὸν παρέσυρε βιαίως.

«Γεώργιε, Γεώργιέ μου, εἰπέ μοι ὅτι μὲ ἀγαπᾷς!

— Βιάγκα, μὲ τρομάζεις· δὲν εἶναι πλέον ἡ φωνή σου, δὲν εἶσαι ἡ Βιάγκα.

— Τίς εἶμαι;

— Ἀγνοῶ· σὲ ἀναγνωρίζω καὶ δὲν σὲ ἀναγνωρίζω· ὁ ὀφθαλμός μου θολοῦται, ἡ καρδία μου πάλλει, ὁ δαίμων μὲ ἀπάγει· ἀνασήκωσον τὸ προσωπεῖόν σου.

— Θὰ ἐτρόμαζες ἂν μὲ ἔβλεπες· τὸ προσωπεῖόν μου βλέπε μόνον.

— Βιάγκα, πρὸς Θεοῦ! αἰσθάνομαι ὅτι παραφρονῶ.

— Λοιπὸν ἰδέ με, ἀλλ' ὄχι ἐδῶ ἐνώπιον ὅλων τούτων, ἐλθὲ ἐκεῖ πέραν εἰς τὸν ἐξώστην.»

Καὶ χωρὶς νὰ παύσωσι χορεύοντες ἦλθον εἰς μίαν ἐκ τῶν θυρίδων τοῦ ἀνακτόρου Κονταρίνη.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Γεωργιόνης καὶ ἡ χορεύτριά του ἔφθασαν ἀσθμαίνοντες εἰς τὸν ἐξώστην, ἡ σελήνη ἔρριπτε τὴν ὠχρὰν εἰκόνα της ἐπὶ τοῦ ἐλαφρῶς κυματίζοντος ὕδατος τῆς μεγάλης διώρυγος

«Ἰδέ με· εἶπεν ἡ χορεύτρια ἀποκαλυπτομένη.»

Ὁ Γιωργιόνης τὴν ἐκύτταξε.

«Ῥαφαέλλα!» ἀνέκραξε μὲ αἴσθημα τρόμου καὶ ὀδύνης.

— Σοὶ προξενῶ τρόμον, Γεωργιόνη;»

Ὁ νέος ζωγράφος, ὀπισθοχωρήσας ἐπανῆλθε πάλιν καὶ ἔλαβε μὲ τρέμουσαν χεῖρα τὴν τῆς κυρίας.

«Ῥαφαέλλα! εἶπε πάλιν, εἰπέ μοι ἂν ᾖναι ὀπταασία ἢ ὄνειρον.

— Δὲν εἶναι ποσῶς ὄνειρον. Ἐπανῆλθον διότι μ' ἐλησμονήσατε· ἐπανῆλθον διότι δὲν ἐκάματε μνημόσυνα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς μου· ἐπανῆλθον διὰ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι ἡ γυνή, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾶτε τώρα, θὰ ᾖναι ἡ ἐκδίκησίς μου. Ἄκουσον καλῶς.

— Λέγε, λέγε.

— Ὁ ἔρως ὃν ἔχετε πρὸς ἐμέ, ὃν ἔχετε πρὸς αὐτὴν δὲν θέλει τὸν αἰσθανθῇ εἰμὴ πρὸς ἕνα ἐκ τῶν φίλων σου. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ σοὶ λέγω αὐτά; Χάνομεν πολύτιμον καιρόν· ἡ μουσικὴ μᾶς προσκαλεῖ ὑπάγωμεν νὰ χορεύσωμεν.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ τὸν Γεωργιόνην ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν στοάν, ἡ χορεύτρια τὸν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ τὸν παρέσυρεν ὅλως ἔξω φρενῶν.

Ὁ Μόρτος δὰ Φέλτρος τῷ εἶπεν ἰδὼν αὐτὸν διαβαίνοντα:

«Εὐτυχὴς Γεωργιόνη, ἡ κυρία Βιάγκα δὲν ἦτο ποτὲ τόσον ἀξιολάτρευτος ὅσον ἀπόψε.

— Ποῦ εἶναι; τὸν ἠρώτησεν ὁ Γεωργιόνης σταθεὶς παραχρῆμα.

— Ποῦ εἶναι! ἰδοὺ ὡραία ἐρώτησις· χαμένα τὰ ἔχεις;

— Σὲ ἐρωτῶ ποῦ εἶναι ἡ Βιάγκα Λωρεντζίνη!

— Κύριε Γεωργιόνη, εἶπεν ἡ χορεύτρια μὲ σκωπτικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἐπειδὴ τόσον πολὺ ῥεμβάζετε σᾶς ἀφήνω εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰς ἐκστάσεις σας· ὑπάγω νὰ χορεύσω μὲ τὸν Μόρτον δὰ Φέλτρον.

— Ῥαφαέλλα, ἐψιθύρισεν ὁ Γεωργιόνης.

— Βλέπετε καλῶς ὅτι δὲν αἰσθάνεσθε τὸ τί κάμνετε. Ἐὰν τόσον πολὺ σᾶς ἀπασχολεῖ ἡ Ῥαφαέλλα, ὑπάγετε νὰ ἐπικαλεσθῆτε τὴν σκιάν της εἰς τὸ Καστέλ-Φράγκον.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ κυρία, ἔγειρεν ἄφαντος μετὰ τοῦ χορευτοῦ της.

«Μήπως παραφρονῶ;» ἠρώτησεν ἑαυτὸν ὁ Γεωργιόνης.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἐξώστην, ὡσεὶ ἔμελλε νὰ εὕρῃ πάλιν ἐκεῖ τὴν ὀπτασίαν τῆς Ῥαφαέλλας.

Δὲν ἀνεῦρεν ἄλλο ἢ τὴν σελήνην, ἥτις ἐξηκολούθει νὰ ἐγκατοπτρίζηται ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ἀνάμνησις τῆς προσφιλοῦς νεκρᾶς ἔλαβε σῶμα καὶ ψυχὴν ἐν τῇ διανοίᾳ του. Τὴν ἐπονεῖδεν ὅπως τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ὠχρὰν καὶ παραπονουμένην, κεκλιμένην ὡς κάλαμον.

«Ἀλλὰ τίς, εἶπεν ἀναπολῶν τὴν πρὸ ὀλίγου συμβᾶσαν σκηνήν, τίς μοι ἔπαιξε τὴν νεκρώσιμον ταύτην κωμῳδίαν;»

Καὶ ἐνεθυμεῖτο ὅτι πρό τινων λεπτῶν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐξώστου, ὑπὸ τὸ λευκὸν φῶς τῆς σελήνης γυνή τις, ἀποκαλύψασα τὸ πρόσωπόν της, τῷ ἔδειξε τὸ πρόσωπον τῆς Ῥαφαέλλας.

ΙΔ'.

ΕΝΘΑ Ο ΒΡΑΒΑΔΙΝΗΣ ΚΑΜΝΕΙ ΑΣΤΟΧΑΣΤΟΝ ΕΡΩΤΗΣΙΝ

Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ Βραβαδίνης ἦλθεν εἰς τὸν ἐξώστην.

«Λησμονεῖς, ἀγαπητέ μου Γεωργιόνη, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ ἥρως τῆς πανηγύρεως ταύτης· πάντες ἀνησυχοῦσι διὰ τὸ μελαγχολικὸν ὕφος σου· τοσοῦτον ὥστε ἐγὼ ὁ Ἀνδρέας Βραβαδίνης, ἔγγονος τοῦ Δόγου καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἐγὼ ὁστις μετημφιέσθην εἰς ἔρωτα διὰ νὰ δώσω ἐνασχόλησιν εἰς ὅλας τὰς ἐνταῦθα ὡραίας, δὲν ἠξεύρω πλέον εἰς τὶ νὰ μεταχειρισθῶ τὰ βέλη καὶ τὰς εὐφυολογίας μου·

— Ἐνθυμεῖσαι, εἶπεν ὁ Γεωργιόνης εἰς τὸν φίλον του, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἦλθες αἰφνιδίως καὶ μὲ εὗρες εὐδαίμονα εἰς Καστελε-Φράγκον;

— Ναί, καὶ ἐτρόμαξα, διότι τὴν ἐπαύριον τοιαύτης εὐδαιμονίας βρέχει δάκρυα. Σὲ ἐνόμιζον ἐπανελθόντα ἐκ τῆς χώρας τῶν νεκρῶν. Ἔσο δὰ ὀλίγον φιλόσοφος· ἀπεφάσισες νὰ διέλθῃς ὅλην σου τὴν ζωὴν διὰ τῆς γεφύρας τῶν Στεναγμῶν; Τὸ κατ' ἐμὲ τὸ παρελθὸν εἶναι ἄβυσσος ζοφερὰ εἰς ἣν οὐδέποτε καταβαίνω.

— Ἐγὼ δὲ εἶπεν ὁ Γεωργιόνης καταβαίνω πάντοτε ἐκεῖ ὅπου ἔχω ἀφήσει τὴν καρδίαν μου.

— Τί διάβολον! μήπως ἔχεις σκοπὸν νὰ μᾶς ψάλλῃς πάντοτε τὸ *ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι*; Δὲν συλλογίζεσαι ὅτι ἡ Βιάγκα ἔχει πᾶσαν καλλονήν; Τὴν ἠγάπας δὲ πρὶν ἀγαπήσῃς τὴν Ῥαφαέλλαν, σὲ ἀγαπᾶ δὲ μέχρι παραφροσύνης, διότι ἔχει τὴν τρέλλαν τοῦ νὰ θέλῃ νὰ σὲ λάβῃ σύζυγον. Δὲν εἶσαι τάχα πολὺ δυστυχής!... Ἔλα, ἐπάνελθε εἰς ἑαυτὸν καὶ ἐπάνελθε εἰς αὐτήν.»

Ὁ Γεωργιόνης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τοῦ Βραβαδίνη· ἡ δὲ Βιάγκα ἦλθεν εὐθὺς πρὸς αὐτόν.

«Θέλετε νὰ μ' ἐξηγήσητε, κύριε Γεωργιόνη τί σᾶς προσελκύει εἰς τὸν ἐξώστην;

— Δὲν εἴσθε ὑμεῖς, Βιάγκα, ἥτις μὲ ὡδηγήσατε ἐκεῖ τὴν πρώτην φοράν;

— Ἐγώ! παραφρονεῖτε! Ἀλήθεια, δὲν γνωρίζετε τί λέγουσιν ἐκεῖ πέραν; διαδίδουσιν ὅτι νυμφευόμεθα ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν. Ἂς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ λέγωσιν· ἡμεῖς ἔχομεν ἀρκετὸν νοῦν ὥστε νὰ μὴ πράξωμεν τοιαύτην ἀνοησίαν.»

Ἡ Βιάγκα ἐπροτίμα νὰ ᾖναι ἡ ἑταίρα μᾶλλον ἢ ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργιόνη.

«Ἠξεύρετε ἂν ᾖναι ἀνοησία, εἶπεν ὁ Γεωργιόνης, διότι ὑπήρξατε ὑπανδρευμένη, ἂν ἐνθυμῆσθε καλῶς.

— Ὦ! τόσον ὀλίγον· ἀμυδρῶς πως ἐνθυμοῦμαι.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας Βραβαδίνης, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἦμαι πολὺ ἀδιάκριτος ὑπὸ τὸ τοῦ ἔρωτος προσωπεῖόν μου. Τί ἐκάμετε τὸν πρῶτον σύζυγόν σας!

— Θέλετε νὰ μοὶ εἴπητε, κύριε Βραβαδίνη, ἐὰν ὡς υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης ὅπου εἶσθε ἐξήλθετε ἐκ τῶν κυμάτων ὡς ἡ μήτηρ σας;

— Διὰ τί;

— Διὰ τί; διότι ἐὰν ἐσυχνάσατε εἰς τὴν πικρὰν θάλασσαν, θὰ συνηντήσατε ἐκεῖ τὸν σύζυγόν μου.

— Ἐπ' αὐτῆς ἢ ὑπ' αὐτήν;

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἓν κῦμα μετημφιεσμένων, ὡσεὶ ὠθουμένων ὑπὸ τῆς τρικυμίας, ὥρμησαν ἐπὶ του Γεωργιόνη, τῆς Βιάγκας καὶ τοῦ Βραβαδίνη, οἵτινες οἱονεὶ ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ μεγάλα κύματα τῶν ἀνθέων καὶ τῶν ταινιῶν.

ΙΕ'.

ΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΡΟΔΑ.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Γεωργιόνης ἐπέστρεψεν εἰς Καστὲλ-Φράγκον. Ἤθελε νὰ δεηθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Ῥαφαέλλας καὶ νὰ τῇ κάμῃ μνημόσυνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅπου εἶχον δεηθῆ ὁμοῦ.

Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν ἡ Βιάγκα ἦλθε καὶ τὸν εὗρεν ἀπροσδοκήτως. Ἐν τῇ ὑψηλῇ φαντασίᾳ της ἤθελεν, ἡ σκληρὰ καὶ περίεργος, νὰ τὴν ἀγαπᾷ ὁ Γεωργιόνης ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ εἶχε λατρεύσει τὴν Ῥαφαέλλαν.

Δι' ὃ πρώτη αὐτὴ ἐκόμισε ῥόδα εἰς τὸν τάφον τῆς Ῥαφαέλλας.

«Οἱ ζῶντες δὲν διατρίβουσι πολὺν χρόνον παρὰ τοῖς νεκροῖς, διότι οἱ νεκροὶ δὲν ζῶσι μετὰ ζώντων,» λόγος βαθεῖαν ἔχων ἔννοιαν ποιητοῦ τινος. Ἐγγὺς τοῦ τάφου τῆς Ῥαφαέλλας ὁ Γεωργιόνης παρεδόθη πάλιν εἰς τὴν Βιάγκαν, καὶ ἤρχισε πάλιν εἰς τὸ Καστὲλ-Φράγκον τὸν ἐρωτικὸν βίον, ὅστις τῷ ἦτο γλυκύς· ἀντὶ ὅμως συμβιώσεως δύο ἀτόμων, εἶχον καθ' ἑκάστην πανηγύρεις, κυνηγέσια, περιπάτους, χορούς, φαγητὰ ἐξοχικὰ καὶ πᾶσαν εὐτραπελίαν. Ἡ Βιάγκα εἶχε προσκαλέσει ἅπασαν τὴν ἐκλεκτὴν κοινωνίαν τῆς Βενετίας.

Εὑρίσκω παρά τινι ἱστοριογράφῳ μίαν σελίδα τοῦ βίου τοῦ Γεωργιόνη, ἥτις ἐνταῦθα ἔχει τὴν καταλληλοτάτην θέσιν της.

Ὁ Γεωργιόνης ἔζη, ὅπως ἐζωγράφει· ἔχυνε τὸν χρυσὸν κατὰ δράγματα, — ὁπόταν τὸν εἶχεν — ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἐρωμένης του. Τὰς ἡμέρας ἐν αἷς δὲν εἶχε χρήματα, δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν πενέστερον. Ποτὲ δὲν ἤθελεν αὐτὸς ὑπογράψει τὰς πρὸς Κάρολον τὸν Πέμπτον ἐπιστολὰς τοῦ Τιτιανοῦ. Ἔλεγεν ὅτι ὁ ζωγράφος εἶναι βασιλεὺς παρ' ἑαυτῷ. Ὁ δοὺξ τῆς Πάρμας τῷ ἔπεμψεν εὐπατρίδην τινὰ ἵνα προσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν του, ἔνθα πᾶσαι αἱ δέσποιναι ἤθελον νὰ εἰκονισθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ πρεσβευτὴς εὗρε τὸν ζωγράφον ἐν Καστὲλ-Φράγκῳ μὲ τὸν χρωστῆρα ἐν τῇ χειρί, ἐνώπιον ἔργου παριστῶντος ἕνα ἐξ ἐκείνων τῶν Γεωργιονικῶν κώμων, οἵτινές εἰσιν ὡς πρώτη δοκιμή, ζωηρότερον καὶ μᾶλλον ἔνθερμον τῶν ἐρωτικῶν κώμων τοῦ Οὐαττώ.

— Θ' ἀναχωρήσητε μετ' ἐμοῦ, εἶπεν ὁ εὐπατρίδης.

— Αὔριον, εἶπεν ὁ Γεωργιόνης.

Ὁ πρεσβευτὴς περιέμενε· τὴν ἐπαύριον ἐδέησεν ἔτι νὰ περιμείνῃ, εἶτα δὲ τὴν ἀκόλουθον, εἶτα δὲ καὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα.

«Καὶ ἐπειδὴ ὁ εὐπατρίδης ὠργίσθη. — Πῶς, τῷ εἶπεν ὁ Γεωργιόνης, θέλετε ν' ἀφήσω τὴν αὐλήν μου διὰ νὰ πορευθῶ εἰς τὴν αὐλὴν ἄλλου;»

Ὁ Γεωργιόνης ἐνυμφεύθη τὴν Βιάγκαν Λωρεντζίνη: Ὁ λόρδος Βύρων τὸ βεβαιοῖ.»

Ὁ λόρδος Βύρων ἔβλεπε τὸ κάλλος, τὸ κάλλος διὰ τοῦ κάλλους τῶν Ἐνετίδων. Εὕρισκεν ἐν αὐταῖς, ἐν τοῖς μέλασιν αὐτῶν ὀφθαλμοῖς, ἐν ταῖς καμπύλαις ὀφρύσιν ἔκφρασιν θελκτικήν, ὁμοίαν ὡς ἔλεγε, τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν, οὓς οἱ νεώτεροι κακῶς μιμοῦνται.

«Ὅταν τὰς βλέπῃ τις στηριζομένας ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν, τὰς ἐκλαμβάνει ὡς τοσαύτας Ἀφροδίτας τοῦ Τιτιανοῦ, ἢ νομίζει αὐτὰς ἀπεομένας ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ Γεωργιόνη τῶν ὁποίων οἱ χρωματισμοὶ φέρουσιν ὑπέρτατον κάλλος καὶ ἀλήθειαν. Μεταξὺ δὲ πασῶν τῶν εἰκόνων τοῦ μεγάρου Μαμφρίνη, ἐκείνη ἦτο θελκτικωτάτη οἵαν δήποτε ἀξίαν καὶ ἂν εἶχον αἱ λοιπαί· ἡ εἰκὼν ἐκείνη τῆς γυναικὸς τοῦ Γεωργιόνη καὶ αὐτοῦ τούτου. Ἀλλ' ὁποία γυνή!

«Ὁ ἔρως ἔμψυχος· ὁ ἔρως πλήρης ζωῆς καὶ μέγας ὡς ἡ φύσις· οὐχὶ ὁ ἰδανικὸς ἔρως, οὐχὶ τὸ ἰδανικὸν κάλλος, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ καλὸν ὄνομα, ἀλλὰ κρεῖττόν τι καὶ τόσον πραγματικόν, ὥστε νὰ ἦναι ἀπαράλλακτον ὡς τὸ μαγευτικὸν πρωτότυπον· ἀντικείμενόν τι ὅπερ θὰ ἠγόραζέ τις, θὰ ἐζήτει ἐπαιτικῶς ἢ θὰ ἔκλεπτεν, ἐὰν δὲν ἦτο ἀδύνατον καὶ αἰσχρὸν τὸ νὰ πράξῃ τις τὸ τοιοῦτον· ἡ μορφὴ ἐκείνη ἀναμιμνήσκει, ἴσως μὲ ὀλίγην λύπην, μορφὴν ἣν εἴδετε, ἣν ὅμως δὲν θέλετε ἰδεῖ πλέον· μίαν ἐξ ἐκείνων τῶν εἰκόνων, αἵτινες περιίπτανται πέριξ ἡμῶν, ὅταν εἴμεθα νέοι καὶ ὅταν προσηλῶμεν τὰ βλέμματα ἐπὶ παντὸς προσώπου. Φεῦ! τῶν θελγήτρων ἅτινα μᾶς ἐμφανίζονται μίαν στιγμὴν διὰ τῆς γλυκείας χάριτος τῆς νεότητος, τῆς ζωηρότητος, τοῦ κάλλους, ἅτινα εὐφραίνουσιν ἡμᾶς· περιβάλλομεν ὄντα ἄνευ ὀνόματος, ἀστέρα οὗ θέλομεν ἀγνοεῖ πάντοτε καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν πορείαν, ὡς τὴν ἀποπλανηθεῖσαν πλειάδα, ἥτις δὲν ὁρᾶται πλέον ἐπὶ τῆς γῆς.»

Quae septem dixi, sex tamen esse solent.
Ἐκεῖνα ἅπερ ἑπτὰ εἶπον, συνειθίζουσι νὰ λέγωνται καὶ ἕξ,

εἶπεν ὁ Ὀβίδιος πρὸ τοῦ Βύρωνος.

Ἄρα λοιπὸν ἡ εἰκὼν ἐκείνη τοῦ Γεωργιόνη καὶ τῆς γυναικός του—ἢ τῆς παλλακῆς του,—παρίστα τὴν Βιάγκαν ἢ τὴν Ῥαφαέλλαν;

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ